

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2009

LENKA ŘÍHOVSKÁ

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

**Další vzdělávání v rámci operačního programu
Evropského sociálního fondu Vzdělávání pro
konkurenceschopnost**

Bakalářská diplomová práce

Studijní program: Angličtina se zaměřením na aplikovanou ekonomii

Vedoucí práce: Ing. Jiří Klvač CSc.

Autor: Lenka Říhová

Olomouc 2009

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: „Další vzdělávání v rámci operačního programu Evropského sociálního fondu Vzdělávání pro konkurenceschopnost“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne.....

Podpis.....

Poděkování

Ing. Jiřímu Klvačovi CSc., členovi Katedry aplikované ekonomie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, za odborné vedení bakalářské práce a pomoc při zpracování práce.

Obsah

Úvod	6
1. Další vzdělávání v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost	8
1.1. Cíle Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost	12
1.2. Cíle a návaznosti dalšího vzdělávání	13
2. Současná ekonomická a sociální situace v oblasti vzdělávání v České republice	16
2.1. Seznámení s výsledky SWOT analýzy.....	20
2.2. Nezaměstnanost v České republice	24
2.3. Vzdělanost populace v České republice	26
2.4. Stav dalšího vzdělávání v České republice.....	28
2.5. Souhrn negativních vlivů ovlivňujících zaměstnatelnost pracovníků.....	32
3. Ekonomická a sociální situace v oblasti vzdělávání v Olomouckém kraji	34
3.1. Nezaměstnanost v Olomouckém kraji	37
3.2. Vzdělanost obyvatel Olomouckého kraje	39
3.2.1. Cíle Olomouckého kraje v oblasti dalšího vzdělávání.....	41
4. Zhodnocení a návrh možného řešení nedostatků ve vzdělávání dospělých	43
Závěr.....	48
Resumé.....	49
Seznam tabulek a grafů	53
Seznam pramenů a použité literatury	55

Úvod

V této bakalářské práci jsem se rozhodla zabývat se dalším vzděláváním v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost, v jehož rámci je možné čerpat v období let 2007-2013 finanční podporu z Evropského sociálního fondu a Evropského fondu pro regionální rozvoj.

Evropský sociální fond je jedním ze čtyř strukturálních fondů Evropské unie, který pomáhá překonat rozdíly v životní úrovni mezi lidmi a regiony v Evropské unii. Evropský sociální fond se přednostně zaměřuje na podporu potřeb jednotlivců s cílem zvýšit jejich zaměstnatelnost. Evropský fond pro regionální rozvoj se zaměřuje na podporu investičního charakteru, tedy na financování staveb, rekonstrukcí, vybavení apod.

Je velice důležité, aby lidé v průběhu svého produktivního života zvyšovali své znalosti a dovednosti. Žijeme v době globalizace a počítačových technologií, a proto se požadavky na pracovní síly stále zvyšují. Česká republika by měla být schopna zvyšovat zaměstnatelnost svých občanů nejen na národní úrovni, ale také v rámci jednotného trhu práce Evropské unie. Po vstupu České republiky do Evropské unie se otevřely jedinečné možnosti čerpání ze Strukturálních fondů EU, mezi které patří i Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

Cílem této práce je analýza současné situace ve vzdělávání v České republice a v Olomouckém kraji, dále pak zhodnocení nedostatků vzdělávacího systému a nakonec návrh možného řešení, jak zlepšit situaci v oblasti dalšího vzdělávání v České republice.

Financování a schvalování programů za pomoci strukturálních fondů Evropské unie probíhá v zásadě dvěma způsoby. Do první skupiny patří regionální rozvojové projekty, které členské státy předkládají Evropské komisi. V přípravné fázi vytvoří členská země národní rozvojový plán. Ten může být vytvořen jednotlivými ministerstvy členské země nebo

ve spolupráci s regionálními autoritami. Národní rozvojové plány obsahují sociální a ekonomický kontext daného problému a navrhují operační programy, které se shodují s cíli stanovenými Evropskou komisí. Evropská komise na tento dokument reaguje do pěti měsíců vydáním tzv. rámce podpory Evropského společenství. Obsahem tohoto rámce podpory je stanovisko Evropské komise, jak a jakými fondy bude nejjednodušší splnit dané cíle.

V druhé skupině žádostí o podporu ze strukturálních fondů Evropské unie se nachází programy předkládané v rámci iniciativ Evropského společenství. Tyto programy musí být navrženy do šesti měsíců od publikování tematických okruhů iniciativ. Evropská komise reaguje stejně jako v prvním případě do pěti měsíců. Také fáze schvalování je podobná jako u rozvojových programů.¹

Fondy EU jsou nástrojem pro realizaci politiky hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie, která má za cíl snižování rozdílů mezi úrovní rozvoje regionů a členských států EU a míry zaostávání nejvíce znevýhodněných regionů.² Na období let 2007-2013 je na Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost vyhrazeno přibližně 7 % z celkových prostředků strukturálních fondů Evropské unie určených pro Českou republiku, tj. 1,83 mld. € Z celkové částky na financování tohoto operačního programu tvoří zdroje Evropské unie 85 % a 15 % tvoří národní zdroje.³

1 FIALA Petr, PITROVÁ Markéta. Evropská unie. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s. 459-460

2 QCM. *Fondy Evropské unie* [online]. c2001-2006 [cit. 2009-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/>>.

3 QCM. *Oficiální stránky o fondech evropské unie v ČR* [online]. 2003-2007 , [cit. 2009-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/opvpk>>.

1. Další vzdělávání v rámci Operačního programu

Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Další vzdělávání je součástí vícecílového tematického Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost, který je pod vedením Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Tento operační program se zaměřuje na zkvalitnění a modernizaci systému všech úrovní vzdělávání a jejich vzájemné propojení do systému celoživotního vzdělávání a také na zlepšení podmínek ve výzkumu a vývoji. Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost je rozdělen na 5 prioritních os, které jsou dále konkretizovány prostřednictvím tzv. oblastí podpor. Oblasti podpor určují, jaké projekty mohou být v rámci dané prioritní osy podpořeny. Další vzdělávání je zařazeno do prioritní osy 3.⁴

V dnešní uspěchané době jsou lidé nuceni neustále se učit novým věcem. Snad všechny oblasti lidské činnosti jsou ovlivněny moderními trendy, které se neskutečně rychle vyvíjí a mění. Je tedy nutné tyto trendy sledovat a pohotově na ně reagovat. Na trhu práce se uplatní hlavně ti jedinci, kteří budou mít kvalitní vzdělání, vysokou kvalifikaci a zájem o rekvalifikaci a učení se novým věcem. Je tedy nezbytné, aby Česká republika rozvíjela kvalifikovanou, flexibilní a mobilní pracovní sílu. Díky operačnímu programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost je možné zvyšovat úroveň vzdělanosti české populace. Především další vzdělávání potom umožňuje rozvíjet znalosti a dovednosti lidem s již ukončeným vzděláním, ať už základním, středoškolským nebo vysokoškolským, a tím zvyšovat jejich zaměstnatelnost a konkurenceschopnost na trhu práce. Rozvíjení a prohlubování znalostí a dovedností je zvláště důležité u středních a starších generací, které nevyrostly v době počítačových technologií, a proto potřebují zlepšit nebo dokonce zcela naučit zacházení

⁴ QCM. Oficiální stránky o fondech evropské unie v ČR [online]. 2003-2007 , [cit. 2009-03-25]. Dostupný z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/opvpk>>.

s počítači. Počítačové znalosti a dovednosti jsou v dnešní době zahrnovány do požadavků pro výkon většiny zaměstnání. Dalším patrným nedostatkem u středních a starších generací je nedostatečná znalost cizích jazyků, zejména jazyka anglického, jelikož zmíněné generace vyrůstaly obklopeny všudypřítomným ruským jazykem.

Třetí prioritní osa OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost se zabývá zvyšováním zaměstnatelnosti a uplatnitelnosti jedince na trhu práce. Podporování dalšího vzdělávání v tomto programu se neorientuje pouze na firmy a instituce, ale také na samotné jednotlivce. Další vzdělávání se soustřeďuje hlavně na rozvoj základních kompetencí, potřebných k profesnímu růstu a k uplatnitelnosti na trhu práce, jako jsou například už zmíněné jazykové a počítačové dovednosti nebo znalosti z environmentální oblasti. Z důvodu stárnutí populace bude do budoucna další vzdělávání získávat na důležitosti, protože se pravděpodobně prodlouží i doba aktivního života, tedy i doba strávená v zaměstnání.

Z hlediska struktury Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost konkretizují prioritní osu 3 – další vzdělávání dvě oblasti podpory. Oblast podpory 3.1 - individuální další vzdělávání a oblast podpory 3.2 - nabídka dalšího vzdělávání.

Individuální další vzdělávání se zaměřuje na jednotlivce, kteří chtějí zvyšovat svou zaměstnatelnost a zlepšovat své vzdělání v oblasti obecných i odborných kompetencí. Hlavním cílem individuálního vzdělávání je snazší přístup občanů České republiky k možnostem dalšího vzdělávání a také jejich motivace k tomu, aby se vůbec chtěli dále vzdělávat. Hlavními úkoly individuálního dalšího vzdělávání jsou podpora dalšího vzdělávání v oblasti obecných a odborných kompetencí, vytváření poptávky po dalším vzdělávání a zlepšení informovanosti občanů o možnostech, jak si mohou zlepšovat svou kvalifikaci.⁵ Podpora v rámci

⁵ Provadeci_dokument_OP_VK_verze_k_9122008_.pdf (application/pdf objekt) [online]. [2008] , [cit. 2009-03-17]. PDF. Str. 80. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/38588034-7967-4E2A-A468-1CBA74FE3AFD/0/Provadeci_dokument_OP_VK_verze_k_9122008_.pdf>.

individuálního dalšího vzdělávání je poskytována jednotlivcům na nákup vzdělávacích služeb. Podpora se v této oblasti vyskytuje v podobě individuálních projektů ostatních.

Druhou oblastí podpory prioritní osy 3 je podpora nabídky dalšího vzdělávání. Tato oblast podpory klade důraz na zlepšení kvality a rozšíření nabídky dalšího vzdělávání. Rozšíření nabídky dalšího vzdělávání je také hlavním cílem této oblasti společně se zlepšením informovanosti veřejnosti.

Podpora se v této oblasti vyskytuje v podobě globálních grantů krajů České republiky nebo individuálních projektů národních, které podporují plošně vzdělávání v celé České republice. Globální granty usilují o provázání dalšího vzdělávání se vzdáváním počátečním, rozvoj vzdělávacích programů pro dospělé, dále také vzdělávání pedagogů a lektorů působících v oblasti dalšího vzdělávání a nakonec poradenství při zavádění nových vzdělávacích metod. Individuální projekty národní se zabývají budováním vzdělávacích sítí v oblasti environmentální a v oblasti vzdělávání pro udržitelný rozvoj, podporou rozvoje vzdělávací nabídky dalšího vzdělávání.⁶

Individuální projekty národní jsou předkládány v rámci výzev, které vyhlašuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Jak už bylo řečeno výše, individuální projekty národní se týkají celé České republiky, zatímco individuální projekty ostatní mají pouze regionální, případně neregionální charakter. *Grantové projekty* jsou předkládány v rámci globálních grantů, které vyhlašují jednotlivé kraje České republiky. Tyto projekty se týkají pouze území příslušných krajů.

Co se týče financování, na prioritní osu 3, další vzdělávání, je z fondů EU vyčleněno 289, 9 mil. €, tj. 16% z celkové částky určené na

⁶ *Provadeci_dokument_OP_VK_verze_k_9122008_.pdf (application/pdf objekt)* [online]. [2008] , [cit. 2009-03-18]. PDF. Str. 84. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/38588034-7967-4E2A-A468-1CBA74FE3AFD/0/Provadeci_dokument_OP_VK_verze_k_9122008_.pdf>.

celý operační program.⁷ Příspěvky z Evropského sociálního fondu mohou být čerpány na výdaje, cestovní náhrady, nákup zařízení a služeb a drobné stavební úpravy související s realizací projektu, dále na výdaje na kancelář a na reprezentaci, přímou podporu a také na DPH u neplátců a plátců v případě, že není nárok na odpočet dle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty ve znění pozdějších předpisů. Příspěvky z Evropského sociálního fondu se neposkytují na úroky z úvěrů, nákupy nábytku, vozidel, infrastruktury, nemovitostí a pozemků a na již zmíněnou DPH s nárokem na odpočet.⁸

Kategorie, do kterých zasahují oblasti podpor dalšího vzdělávání, jsou následující:

- celoživotní vzdělávání ve firmách; zvyšování přizpůsobivosti zaměstnanců změnám a podpora podnikání a inovací
- reformy systému vzdělávání a odborné přípravy přispívající k rozvoji zaměstnatelnosti
- postup ke zvyšování účasti na dalším vzdělávání prostřednictvím snižování počtu obyvatel s nedokončeným vzděláním a zvyšováním dostupnosti a kvality vzdělávání ve všech stupních

⁷ QCM. *Oficiální stránky o fondech evropské unie v ČR* [online]. 2003-2007 , [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/opvpk>>.

⁸ *Provadeci_dokument_OP_VK_verze_k_9122008_.pdf (application/pdf objekt)* [online]. [2008] , [cit. 2009-03-28]. PDF. Str. 122. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/38588034-7967-4E2A-A468-1CBA74FE3AFD/0/Provadeci_dokument_OP_VK_verze_k_9122008_.pdf>.

1.1. Cíle Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Globálním cílem Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost pro období let 2007-2013 je rozvoj vzdělanostní společnosti vedoucí k posílení konkurenceschopnosti České republiky prostřednictvím modernizace systémů všech etap vzdělávání. K naplnění tohoto globálního cíle vedou čtyři specifické cíle:

- První cíl zahrnuje rozvoj a zkvalitňování počátečního vzdělávání a zvyšování motivace k celoživotnímu učení.
- Druhý cíl se zabývá inovací terciárního vzdělávání a jeho hlubším propojením s výzkumem a vývojem.
- Třetí cíl usiluje o posílení adaptability a flexibility lidských zdrojů jako základního faktoru konkurenceschopnosti ekonomiky a udržitelného rozvoje České republiky.
- Čtvrtý cíl usiluje o vybudování moderního, kvalitního a efektivního systému celoživotního vzdělávání prostřednictvím rozvoje a propojení počátečního, terciárního i dalšího vzdělávání.⁹

Všechny cíle Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost se vztahují k prioritní ose Národního strategického referenčního rámce, která je nazvaná Otevřená, flexibilní a soudržná společnost a Konkurenceschopná česká ekonomika.¹⁰

⁹ Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf (application/pdf objekt) [online]. [2007] , [cit. 2009-03-18]. PDF. Str. 41. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/BE394121-CA97-45EB-B407-2AA12A7E6995/0/Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf>.

¹⁰ Provedeci_dokument_OP_VK_verze_k_9122008_.pdf (application/pdf objekt) [online]. [2008] , [cit. 2009-03-28]. PDF. Str. 12. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/38588034-7967-4E2A-A468-1CBA74FE3AFD/0/Provedeci_dokument_OP_VK_verze_k_9122008_.pdf>.

1.2. Cíle a návaznosti dalšího vzdělávání

Globálním cílem prioritní osy 3 je posílení přizpůsobivosti a pohyblivosti lidských zdrojů jako základního faktoru konkurenceschopnosti ekonomiky a udržitelného rozvoje České republiky. To znamená, že tato prioritní osa bude naplňovat třetí specifický cíl Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Cíle, které povedou k naplnění tohoto cíle, zahrnují usnadnění přístupu k dalšímu vzdělávání a zvýšení motivace jedinců k celoživotnímu učení, a potom také zvyšování nabídky dalšího vzdělávání a zlepšení informovanosti o této nabídce.¹¹ Tyto speciální cíle jsou vlastně globálními cíli oblastí podpor individuální další vzdělávání a rozvoj dalšího vzdělávání.

K cílům této prioritní osy patří také systémová podpora obyvatel České republiky při osvojování obecných dovedností s důrazem na jazykové dovednosti, využívání informačních technologií a podporu k podnikatelství.¹²

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost se nesoustřeďuje pouze na oblast vzdělávání, ale je propojený také například s oblastmi zaměstnatelnosti nebo životního prostředí. Pokud jde o další vzdělávání, Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost navazuje zejména na tři další víceúčelové tematické operační programy financované z Evropského sociálního fondu. Mezi tyto tři důležité operační programy patří OP Podnikání a inovace, OP Lidské zdroje a zaměstnanost a OP Životní prostředí.

¹¹ *Provadeci_dokument_OP_VK_verze_k_9122008_.pdf (application/pdf objekt)* [online]. [2008] , [cit. 2009-03-18]. PDF. Str. 84. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/38588034-7967-4E2A-A468-1CBA74FE3AFD/0/Provadeci_dokument_OP_VK_verze_k_9122008_.pdf>.

¹² *Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf (application/pdf objekt)* [online]. [2007] , [cit. 2009-03-27]. PDF. Str. 43. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/BE394121-CA97-45EB-B407-2AA12A7E6995/0/Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf>.

Operační program Podnikání a inovace společně s Operačním programem Vzdělávání pro konkurenceschopnost usiluje o lepší podmínky ve vzdělávání pracovníků firem a o navázání spolupráce mezi podnikatelským sektorem a vzdělávacími institucemi.

Operační programy Lidské zdroje a zaměstnanost a Vzdělávání pro konkurenceschopnost spolu také velice úzce souvisí. Hlavní cílové skupiny Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost jsou lidé bez práce a lidé, kteří jsou ohroženi ztrátou zaměstnání. V tomto případě je jasná souvislost s Operačním programem Vzdělávání pro konkurenceschopnost, který zvyšováním kvalifikace a zlepšováním kvality vzdělávání poskytuje lidem vyšší šanci k úspěchu při hledání zaměstnání. Navíc Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost podporuje veškeré aktivity vedoucí ke zvyšování zaměstnatelnosti a k nabývání a prohlubování znalostí potřebných k výkonu povolání. Společným efektem těchto dvou programů je návaznost kvality vzdělávacího systému a jeho absolventů a sladění s poptávkou na trhu práce.

Tento operační program se soustřeďuje na zlepšování stavu životního prostředí a je propojen s Operačním programem Vzdělávání pro konkurenceschopnost, který by měl podporovat zvyšování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně. Společného efektu obou programů bude dosaženo podporou a rozvojem environmentálního vzdělávání a výchovy pomocí nových vzdělávacích programů Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost a investiční podporou rozvoje infrastruktury pro tento typ vzdělávání z Operačního programu Životní prostředí.

Při zpracování Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost byl kladen důraz na rovné příležitosti ve všech prioritních osách. Cílovým řešením je podpořit projekty, které přispějí k odstranění diskriminačních bariér z hlediska pohlaví, rasového a etnického původu, zdravotního postižení, věku, náboženství, sexuální orientace nebo socioekonomického prostředí. Zvláštní pozornost bude také věnována postavení žen na trhu práce, které stále ještě dostávají zpravidla nižší mzdy než muži a jejich počet ve vedoucích pozicích je omezen na

velmi nízký počet. Kromě toho stále existují některá odvětví, která jsou považována za typicky ženská. Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost klade také důraz na udržitelný rozvoj, jehož principy jsou prosazovány prostřednictvím začleňování environmentálního vzdělávání do nových vzdělávacích programů a výchovou k vývoji a užívání moderních technologií šetrných k životnímu prostředí.¹³

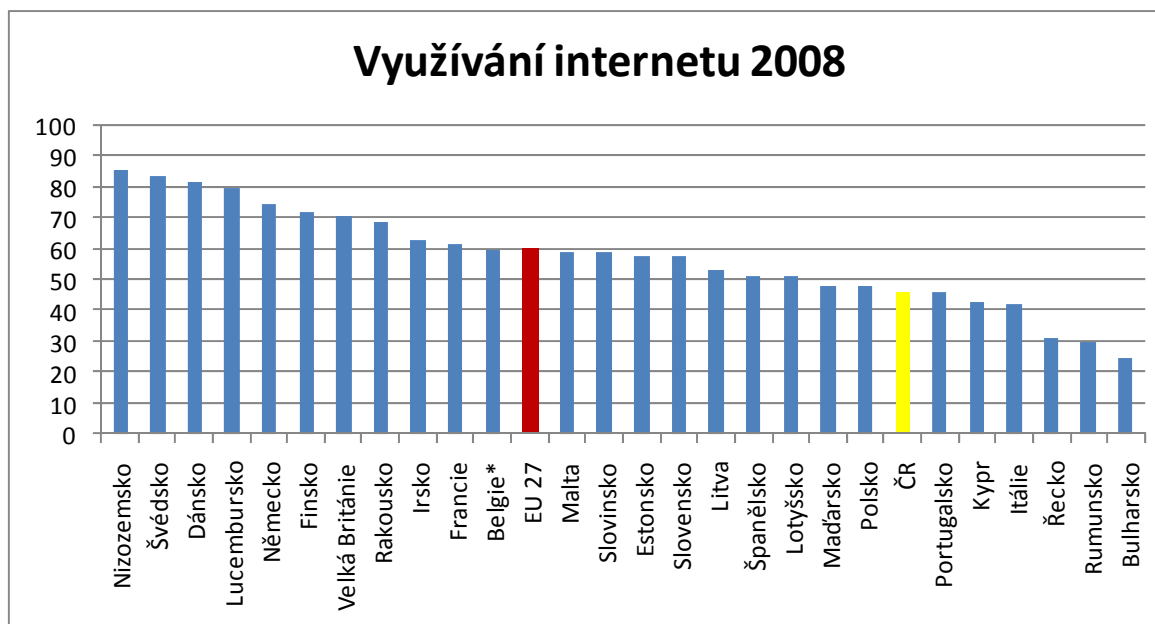
¹³ Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf (application/pdf objekt) [online]. [2007], [cit. 2009-03-18]. PDF. Str. 44. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/BE394121-CA97-45EB-B407-2AA12A7E6995/0/Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf>.

2. Současná ekonomická a sociální situace v oblasti vzdělávání v České republice

Hlavním trendem, který ovlivňuje v České republice trh práce je stárnutí populace. To je způsobeno snižováním porodnosti a také zvyšujícím se podílem obyvatel nad 65 let. Mění se struktura ekonomiky a nepřetržitě posilování důležitosti znalostí pro trh práce významně ovlivňuje počet absolventů středních a vysokých škol, jejichž význam stále narůstá. Stávající vzdělávací soustava zatím není schopna dosáhnout absolutního souladu s flexibilními potřebami zaměstnanců. Stejně tak není stávající vzdělávací soustava schopna reagovat na požadavky trhu práce, kde je velice obtížné získat kvalifikované pracovní síly pro některé druhy povolání. Nejvíce viditelný nedostatek kvalifikovaných pracovníků byl ještě nedávno zaznamenáván u dělnických povolání, které se týkají stavebnictví nebo strojírenství, ale také v povoláních s technickým zaměřením, které se zabývají informačními technologiemi, elektronikou nebo strojírenstvím. Poptávka po kvalifikovaných pracovnících v těchto oborech je však v této době ovlivněna ekonomickou recesí a proto může být v současné době nižší. Zaměstnavatelé si v České republice stěžují zejména na nedostatky v oblastech cizích jazyků, informačních technologií a tzv. soft-skills, kam patří například schopnosti práce v týmu, řešení problémů, vůdčí a tvůrčí schopnosti nebo komunikace s lidmi. Tyto oblasti budou podrobněji popsány v následujících odstavcích.

Počítačová gramotnost představuje problematickou oblast zejména pro střední a starší generace. Pro český trh práce je nezbytné zajistit přístup populace k výpočetní technice. Pro lepší zaměstnatelnost obyvatel je důležité zajistit příležitosti k osvojení schopností práce s počítačem. V následujícím grafu můžeme vidět, kolik procent populace v členských státech Evropské unie využívá internet v domácnostech.

Graf 1: Využívání internetu v domácnostech v EU27 (2008)¹⁴

*údaj z roku 2007

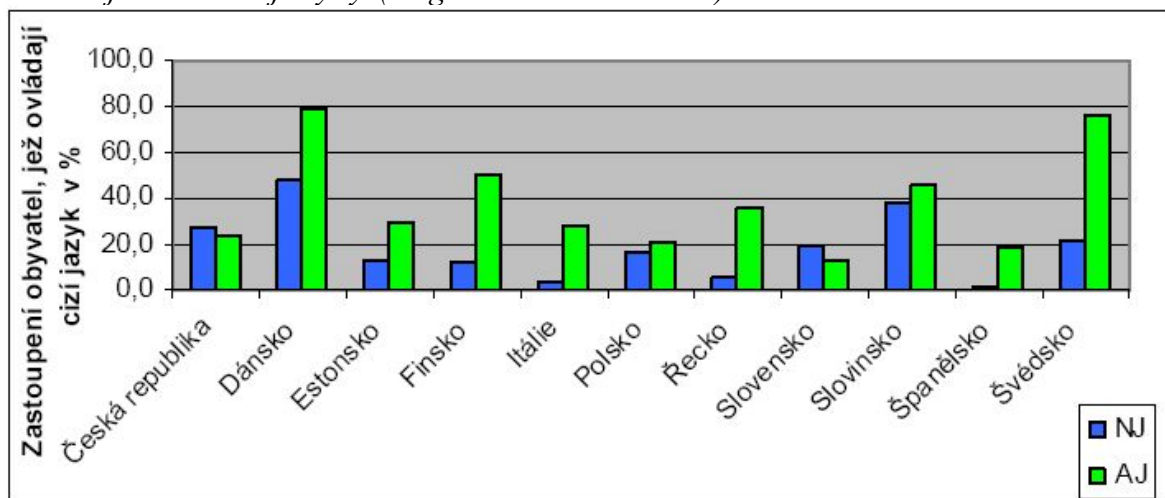
V České republice se podíl domácností využívajících internet v roce 2008 zvýšil o 11 % oproti roku 2007. Pokud porovnáme počet domácností v České republice využívajících internet s ostatními členskými státy Evropské unie, zjistíme, že Česká republika patří v rámci této skupiny k zemím s nízkým podílem využívání internetu. Podíl českých domácností na využívání internetu činí 46 %, zatímco průměr všech členských států Evropské unie je 60 %. Nízký podíl českých domácností na využívání internetu může být způsoben například špatnou vybaveností domácností osobními počítači, kde může hrát roli buď to, že domácnost vlastní zastaralý počítač se špatnými parametry pro chod internetu nebo nevlastní počítač vůbec zejména z ekonomických důvodů. Další skupinou, která nemá domácí připojení k internetu, jsou lidé, kteří mají přístup k internetu v zaměstnání, a tudíž nemají potřebu mít internet i doma. Jiným faktorem míry využívání internetu je dostupnost technické infrastruktury umožňující

¹⁴ *Internet usage in 2008* [online]. [2008] [cit. 2009-03-26]. Dostupný z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-08-046/EN/KS-QA-08-046-EN.PDF>.

připojení k internetu a existence konkurenčního prostředí mezi poskytovateli, které by zaručilo nízké ceny akceptovatelné uživateli. V neposlední řadě je používání internetu propojené s vzdělaností a věkovou strukturou populace. Mladší lidé mají bližší vztah k internetu než starší generace a lépe s ním umí pracovat. Můžeme také předpokládat, že internet používají více lidé s vyšším vzděláním než s nižším, jelikož používání internetu patří v dnešní době k nedílné součásti studia.

Další oblastí potřebnou ke zvyšování zaměstnatelnosti je jazyková vybavenost. Jazyková vybavenost je velmi důležitá jak pro konkurenceschopnost na trhu práce, tak pro osobní užitek. Tím, že je Česká republika členem Evropské unie, se význam znalosti cizích jazyků ještě posiluje. Základním jazykem, kterým se domluvíte ve většině států Evropské unie, je angličtina. Eurobarometr, útvar Evropské komise pro průzkumy a analýzy, uskutečnil v letech 2001 a 2006 dva průzkumy týkající se jazykových znalostí občanů členských zemí Evropské unie. Následující graf ukazuje procentuální zastoupení obyvatel ovládajících cizí jazyky. Údaje byly zjištěny v průzkumu Eurobarometru v roce 2006.

Graf 2: Procentuální zastoupení obyvatel vybraných členských států EU ovládajících cizí jazyky (angličtinu a němčinu)¹⁵

Zdroj: *Languages in Europe 2006*, dostupné online na: http://ec.europa.eu/education/languages/eu-language-policy/index_cs.htm

Z tabulky je patrné, že v české populaci stále převládá počet lidí, kteří se učí častěji německý jazyk (28 %) než těch, kteří se učí jazyk anglický (24 %). U 20 % obyvatel je jazykem, kterým jsou schopni se domluvit ruský jazyk. Zmíněný průzkum, provedený Eurobarometrem v roce 2006 také zjistil, že 61 % Čechů je schopno se domluvit alespoň jedním cizím jazykem a 29 % Čechů je schopno se obstojně domluvit dvěma cizími jazyky.¹⁶ Hlavní překážkou v jazykovém vzdělávání je nedostatek kvalitních lektorů a zastaralé učební metody, které nejsou zaměřeny na všechny aspekty jazykového vzdělávání.

¹⁵ Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf (application/pdf objekt) [online]. [2007], [cit. 2009-03-18]. PDF. Str. 41. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/BE394121-CA97-45EB-B407-2AA12A7E6995/0/Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf>.

¹⁶ *Europeans and their languages* [online]. 2006 [cit. 2009-03-26]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/doc629_en.pdf>.

2.1. Seznámení s výsledky SWOT analýzy

Na žádost Rady Evropské unie o obecných ustanoveních, týkajících se Evropského fondu pro regionální rozvoj, Evropského sociálního fondu a Fondu soudržnosti, byla Českou republikou vypracována analýza silných a slabých stránek ve vzdělávacím systému. Tato analýza se kromě silných a slabých stránek navíc stručně zabývala také příležitostmi a hrozbami.

Tabulka 1: SWOT analýza¹⁷

<i>Silné stránky</i>	<i>Slabé stránky</i>
<ul style="list-style-type: none">• Velmi výrazná účast relevantní skupiny populace na středním vzdělávání, která již dnes přesahuje Lisabonské cíle EU v oblasti vzdělávání• Nízký podíl osob s pouze základním vzděláním• Prodlužování průměrné délky vzdělávání na úroveň EU 15• Dostatečně hustá síť vzdělávacích institucí a rozsah kapacit základního a středního školství a možné využití těchto kapacit pro oblast dalšího vzdělávání• Snižující se podíl neaprobovaných pedagogických pracovníků• Rovný přístup mužů a žen ke vzdělávání ve všech stupních a formách	<ul style="list-style-type: none">• Sociokulturní bariéry v přístupu k internetu, nízká schopnost obyvatelstva pracovat s informacemi a ovládat informační a komunikační technologie, nedostatečné využívání ICT ve školách pro účely vzdělávání a výuky• Nízká úroveň zvládnutí cizích jazyků (zejm. angličtiny) ve všech formách (písemné, mluvené, čtené) obyvatelstvem ČR• Omezená schopnost vzdělávacích institucí včas reagovat na aktuální potřeby zaměstnavatelů• Nedostatečný důraz na rozvoj klíčových kompetencí ve výuce na všech stupních vzdělávacího systému• Zaměření vzdělávacího systému na předávání příliš velkého objemu znalostí a jeho nedostatečná praktická zaměření• Nízká míra individualizace na všech úrovních vzdělání• Stále nízká míra internacionalizace vzdělávání ve všech stupních škol

¹⁷ Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf (application/pdf objekt) [online]. [2007] , změněno 4. února 2009 [cit. 2009-03-19]. PDF. Str. 38. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/ronlyres/BE394121-CA97-45EB-B407-2AA12A7E6995/0/Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf>.

	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatečná podpora motivace k podnikání a nedostatečný rozvoj kompetencí nutných pro podnikatelskou činnost
	<ul style="list-style-type: none"> • Nízký podíl populace ČR s ukončeným terciárním vzděláním v porovnání se zeměmi EU 15 • Malá efektivita doktorandských programů projevujících se dlouhou délkou studia a vysokým procentem neukončenosti • Relativně vysoká neúspěšnost v prvních ročnících studia zejm. na technických VŠ • Nízká mobilita studentů na národní i mezinárodní úrovni • Nejasné a nevýrazné postavení VOŠ, špatná provázanost a prostupnost terciárního vzdělávání • Nedostatečný počet pracovníků v oblasti vědy a výzkumu a malá motivace k zapojení se do práce v této oblasti • Nedostatečná vazba mezi vzdělávacími institucemi terciárního systému, výzkumnými centry a veřejným a soukromým sektorem • Omezená kapacita institucí terciárního vzdělávání • Vysoký průměrný věk akademických pracovníků vysokých škol
	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatečná účast populace na dalším vzdělávání a malá ochota obyvatelstva se dále vzdělávat • Neexistence komplexního systému uznávání přínosu neformálního vzdělávání pro rozvoj kompetencí • Neexistence informačních a poradenských služeb v oblasti vzdělávání dospělých • Nedostatečná nabídka krátkodobých vzdělávacích programů dalšího vzdělávání, distančního vzdělávání a nových forem vzdělávání

<i>Příležitosti</i>	<i>Hrozby</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Navýšení výdajů na vzdělávání jak z veřejných, tak ze soukromých zdrojů, minimálně na průměr vyspělých států • Zvýšení otevřenosti a prostupnosti vzdělávacího systému, přizpůsobení vzdělávacích cest individuálním potřebám, systematický rozvoj nadání • Zlepšování infrastruktury pro rozvoj lidských zdrojů (školství, podnikání) • Zavedení systému celoživotního učení občanů včetně jeho informační a poradenské podpory a zlepšení nástrojů motivujících občany k zapojení do dalšího vzdělávání • Využití kapacit existující infrastruktury školských zařízení pro další vzdělávání 	<ul style="list-style-type: none"> • Stárnutí populace a neschopnost vhodnou imigrační politikou doplnit potřebnou pracovní sílu • Nenaplnění záměrů kurikulární reformy vycházející z koncepce dvoustupňového kurikula (rámcové vzdělávací programy – školní vzdělávací programy) pro nezáměr či nedostatečnou připravenost pedagogických pracovníků • Přetrvávající nepřipravenost pedagogů na rozmanitost populace s následkem dalšího znevýhodňování ohrožených skupin, např. příslušníků romských komunit a narůstání jejich negramotnosti • Odliv kvalitních pedagogů do jiných, lépe placených oborů a malá atraktivita učitelského oboru (mj. z důvodu nízkého platového ohodnocení) • Nízká míra integrace žáků ze znevýhodněného prostředí do běžných tříd škol
<ul style="list-style-type: none"> • Otevření systému škol spolupráci s veřejností a podnikatelskou sférou • Rozvoj kvality a nabídky technického a přírodovědného vzdělání a jeho diverzifikace • Výrazné zkvalitnění a zefektivnění jazykového vzdělávání • Zvýšení podílu studujících v terciárním vzdělávání, především v jeho nižším stupni se zaměřením na starší populační ročníky 	<ul style="list-style-type: none"> • Prohlubující se nezáměr mladých lidí o studium technických oborů vzdělání • Pokračování nedostatečné spolupráce mezi vysokými školami, vědeckými institucemi a podnikatelským sektorem • Odchod talentovaných vědeckých pracovníků do zahraničí s možným ohrožením rozvoje kapacit vědy a výzkumu v ČR • Nedostatek kvalitních, profesně zaměřených vzdělávacích programů na terciární úrovni
<ul style="list-style-type: none"> • Podpora profesionalizace pedagogických pracovníků prostřednictvím jejich dalšího vzdělávání • Tradičně silný podíl neformálně vzdělávacích institucí na vzdělávání dětí a mládeže mimo školu 	<ul style="list-style-type: none"> • Nezáměr obyvatelstva o další vzdělávání • Nezáměr podniků o poskytování dalšího vzdělávání svým zaměstnancům • Neexistence komplexního systému celoživotního učení (především z hlediska propojenosti počátečního a dalšího vzdělávání), absence právního rámce • Neschopnost pedagogických pracovníků přizpůsobit se potřebám vzdělávání dospělých

	• Chybějící informace o vzdělávací nabídce dalšího vzdělávání i poradenství o vhodnosti jejího využití pro profesní kariéru • Neadekvátní informace o trendech potřeb trhu práce

Z této SWOT analýzy vyplývá, že stav dalšího vzdělávání v České republice není ideální. Na druhou stranu, podmínky pro realizaci dalšího vzdělávání jsou uspokojivé. Česká republika disponuje hustou sítí vzdělávacích institucí, které mohou být využity pro realizaci dalšího vzdělávání. SWOT analýza nám také dává odpověď na otázku, v jakých oblastech by se lidé měli vzdělávat, aby se zvýšila jejich konkurenceschopnost. Oblastmi ke zdokonalování jsou hlavně práce s informačními a komunikačními technologiemi a schopnost ovládnutí cizího jazyka na potřebné úrovni. Jádro problému nesmíme hledat pouze v některé z etap vzdělávání, ale musíme pohlížet na vzdělávání jako celek. Vzdělávání by se mělo ve všech svých stupních zaměřit převážně na zvýšení praktické části výuky. Jiným negativním faktorem ovlivňujícím další vzdělávání je neochota a nízká motivace obyvatelstva k dalšímu vzdělávání. A dále také celková nedostatečnost informovanosti o dalším vzdělávání a hlavně nedostatečná nabídka rozmanitých forem dalšího vzdělávání.

SWOT analýza dále poukazuje na mnoho závažných důvodů k tomu, aby se usilovně pracovalo na zvyšování konkurenceschopnosti a zaměstnatelnosti občanů České republiky. Jeden z těchto důvodů je dlouhodobý trend stárnutí populace, který v budoucnu způsobí nedostatek kvalifikované pracovní síly. Na pracovním trhu se bude pohybovat méně lidí v produktivním věku, což způsobí nedostatek kvalitních kvalifikovaných pracovníků, kteří budou schopni uspokojit poptávku ze strany zaměstnavatelů. Z tohoto důvodu bychom měli také klást velký důraz na začlenění ohrožených skupin, jako jsou například národnostní menšiny, do společnosti. Navíc bychom se měli pokusit o motivaci vedoucí ke

zvyšování vzdělání těchto těžko zaměstnatelných skupin. K tomuto účelu by velice pomohlo začlenění těchto jedinců do programu dalšího vzdělávání, čímž by si zvýšili kvalifikaci i vzdělání. U těchto skupin je totiž velice běžné, že mají pouze nízké vzdělání, mnohdy jen základní školu. Jiným rizikem, které ohrožuje konkurenceschopnost na trhu práce je odliv kvalifikovaných pracovníků do jiných odvětví nebo v horším případě, do jiných států. Důvodem tohoto negativního jevu je hlavně nízké platové ohodnocení odborníků v mnoha oblastech. A nakonec je další vzdělávání v České republice na nízké úrovni hlavně proto, že lidé ani podniky nemají zájem o další vzdělávání, což částečně způsobuje nízká informovanost a nízká nabídka dalšího vzdělávání. Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost by tedy měl být impulzem k napravení stávající situace.

2.2. Nezaměstnanost v České republice

Některé druhy povolání se potýkají s nedostatkem kvalifikovaných pracovních sil. Struktura volných pracovních míst na trhu práce je relativně neměnná. Nejvíce kvalifikovaných pracovních sil chybělo v prvním pololetí minulého roku u dělnických povolání, především u skupiny řemeslníků a kvalifikovaných výrobců, zpracovatelů, opravářů a obsluhy strojů a zařízení. Do této skupiny povolání patří například zedníci, zámečníci, svářeči, řidiči nákladních automobilů, soustružníci, šičky a švadleny. Podíl dělnických povolání na struktuře volných pracovních míst činil okolo 53 %.¹⁸ V současné době však bude tato struktura pracovních míst lehce pozměněna, jelikož mnoho podniků muselo v poslední době propustit své zaměstnance z důvodu probíhající ekonomické recese.

Mezi ohrožené skupiny na trhu práce patří lidé s různými druhy handicapů. Do této skupiny patří v první řadě lidé s nízkou nebo žádnou

¹⁸ *Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v 1. pololetí 2008* [online]. 2008 [cit. 2009-03-27]. Dostupný z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2008p1/Analyza0806.pdf>.

kvalifikací, ženy s malými dětmi, starší osoby, mladí lidé a osoby se zdravotním postižením. Tito lidé jsou prakticky nezaměstnatelní, a proto vytváří skupinu dlouhodobě nezaměstnaných. Jednou z možností řešení problémů u dlouhodobě nezaměstnaných jedinců by mohlo být právě jejich začlenění do systému dalšího vzdělávání.

Nejčastěji je postižena nezaměstnaností skupina mladých lidí do 25 let a skupina lidí nad 50 let. Nezaměstnanost je u starších generací způsobena především tím, že přijdou o zaměstnání v době, kdy ještě nesplňují podmínky k přiznání starobního důchodu a tím jsou pro zaměstnavatele neperspektivní. Dalšími důvody nezaměstnanosti starší generace jsou zejména neochota k dalšímu vzdělávání, neschopnost přizpůsobovat se novým věcem, chybějící dovednosti v používání informačních technologií a nízká jazyková vybavenost. Do skupiny nezaměstnaných obyvatel do 25 let patří převážně absolventi škol a mladiství po ukončení základní školy. Důvodem jejich nezaměstnanosti je především chybějící praxe. Nejvíce ohrožení jsou v této skupině mladiství, kteří mají úplné nebo neúplné základní vzdělání anebo praktickou školu, kde vedle praxe chybí i odborné znalosti. Z následující tabulky zjistíme, jakým způsobem ovlivňuje dosažené vzdělání zaměstnatelnost. Pokud srovnáme výsledky následující tabulky s výsledky z minulých let, dojdeme k tomu, že počet nezaměstnaných lidí s nízkým dosaženým vzděláním klesá a počet nezaměstnaných lidí s dosaženým vysokoškolským vzděláním stoupá. Tento výsledek nám potvrzuje, že se zvyšuje počet absolventů vysokoškolského studia a zároveň se snižuje počet lidí, kteří dosáhnou pouze velice nízkého vzdělání. Naopak počet nezaměstnaných obyvatel se středním odborným vzděláním s výučním listem zůstává takřka nezměněn.

Tabulka 2: Nezaměstnanost dle dosaženého vzdělání (4. čtvrtletí 2008)

Stupeň vzdělání	počet	podíl v %
Bez vzdělání	490	0,1
Neúplné základní	1793	0,5
Základní vzdělání	104151	29,6
Nižší střední vzdělání	271	0,1
Nižší střední odborné vzdělání	8207	2,3
Střední odborné s výučním listem	138277	39,3
Střední a střední odborné bez maturity a výučního listu	3055	0,9
Úplné střední vzdělání	9784	2,8
Úplné střední odborné s maturitou bez výučního listu	52558	14,9
Úplné střední odborné s maturitou s výučním listem	15433	4,4
VOŠ	2233	0,6
Bakalářské	2441	0,7
Magisterské	13156	3,7
Doktorandské	401	0,1
Celkem	352250	100

Zdroj: čtvrtletní statistika nezaměstnanosti, 4. čtvrtletí 2008, MPSV

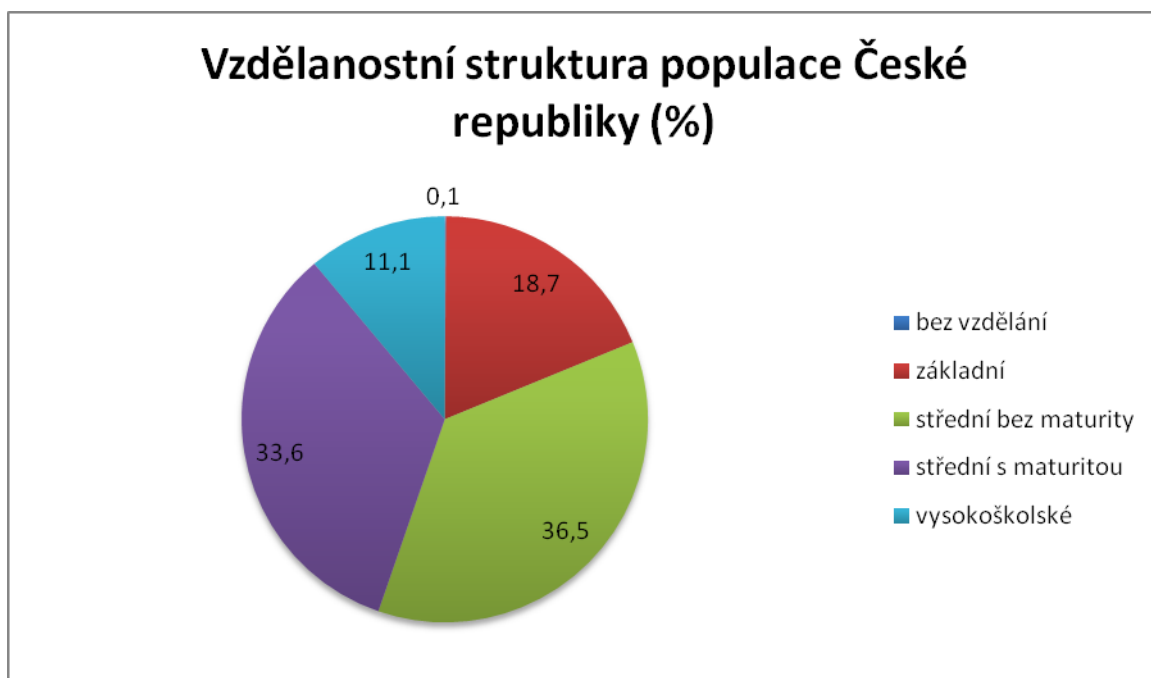
2.3. Vzdělanost populace v České republice

Vzdělanostní struktura české populace je výrazně ovlivňována staršími věkovými ročníky. U těchto ročníků nacházíme velký podíl jedinců s nižším stupněm vzdělání. Počet absolventů vysokoškolského studia se začal zvyšovat až počátkem 90. let minulého století. Od roku 1999 se v České republice také prodloužila průměrná délka vzdělávání. Stále jsme však nedosáhli na úroveň průměrné délky vzdělávání v zemích EU. Na druhou stranu, Česká republika zastává v EU velice dobré postavení, co se týče počtu obyvatel s dokončeným středním vzděláním. Zajímavostí je, že

středního vzdělání s maturitou dosahuje více žen než mužů a u středního vzdělání bez maturity je tomu naopak. *Ve 4. čtvrtletí roku 2007 bylo v České republice 36,6 % žen a 30,4 % mužů se středním vzděláním s maturitou a 29,8 % žen a 43,6 % mužů se středním vzděláním bez maturity.*¹⁹ Přestože je zájem o střední vzdělání vysoký, nachází se zde nerovnováha mezi středním vzděláním s maturitní zkouškou a středním vzděláním s výučním listem. Zájem o střední vzdělání s výučním listem výrazně klesá, navzdory tomu, že poptávka po absolventech prakticky zaměřených oborů je vysoká. Pozitivní situace je zaznamenávána také v oblasti základního vzdělání, které se jako nejvyšší dosažené vzdělání vyskytuje u stále menšího počtu obyvatel. A naopak v oblasti vysokoškolského vzdělání se počet obyvatel, kteří jej dosáhnou, stále zvyšuje. Vzdělanostní struktura populace České republiky je znázorněna v následujícím grafu.

¹⁹ *Vzdělanostní struktura populace ČR* [online]. [2007] [cit. 2009-03-30]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/F7003E6FB2/\\$File/310107q402.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/F7003E6FB2/$File/310107q402.pdf)>.

Graf 3: *Vzdělanostní struktura obyvatel České republiky (4. čtvrtletí 2007)*²⁰

2.4. Stav dalšího vzdělávání v České republice

S rozvojem znalostní společnosti a globální ekonomiky celosvětově roste význam dalšího vzdělávání. Pro otevřenou ekonomiku je typické vysoce konkurenční prostředí. Požadavky kladené pracovním trhem jsou stále náročnější a velice rychle se mění. Proto je nutné stále sledovat vývojové trendy a v reakci na ně se vzdělávat, doplňovat a zvyšovat či dokonce měnit kvalifikaci v průběhu celého profesního života. I když se počty účastníků dalšího vzdělávání zvyšují, je stále urgentní potřeba posilovat pozici dalšího vzdělávání. Největší skupina populace v rámci České republiky, která se účastní dalšího vzdělávání, je skupina zaměstnanců. Avšak další vzdělávání v podnikatelském sektoru stále nepatří k běžným praktikám. Další vzdělávání bylo v České republice realizováno také formou rekvalifikací pro nezaměstnané. Rekvalifikační

²⁰ *Vzdělanostní struktura populace ČR* [online]. [2007] [cit. 2009-03-30]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/F7003E6FB2/\\$File/310107q402.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/F7003E6FB2/$File/310107q402.pdf)>.

kurzy ale neznamenají preventivní opatření před ztrátou zaměstnání, pouze se snaží napravit už vzniklý problém. Jako preventivní opatření se jeví právě další vzdělávání, které by umožnilo lidem zvyšování jejich kvalifikace, čímž by se stali atraktivnějšími pro trh práce a měli by větší šanci na kariéerní růst.²¹

Oblast dalšího vzdělávání je součástí vzdělávacího systému, která je velmi různorodá, ať už z hlediska cílových skupin, pro které je určená nebo z hlediska prostoru realizace dalšího vzdělávání. Cílové skupiny se od sebe mohou odlišovat věkem, postavením na trhu práce, povoláním i motivací k dalšímu vzdělávání. Je jasné, že člověk, který má 2 roky před důchodem, nebude tolik motivovaný, jako člověk který se nachází uprostřed svého kariéerního života. K realizaci dalšího vzdělávání mohou sloužit soukromé i veřejné vzdělávací instituce, ale i jiné subjekty, pro které je vzdělávání pouze jednou z mnoha ekonomických činností. Do této skupiny patří například obecně prospěšné společnosti, občanská sdružení, neziskové organizace a celá řada soukromých firem.

Náklady na další vzdělávání mohou být hrazeny na jedné straně ze soukromých zdrojů, ale na druhé straně mohou mít veřejný charakter. To vše činí systém dalšího vzdělávání obtížně analyzovatelným, jelikož neexistuje dostatečné množství podrobných dat.²²

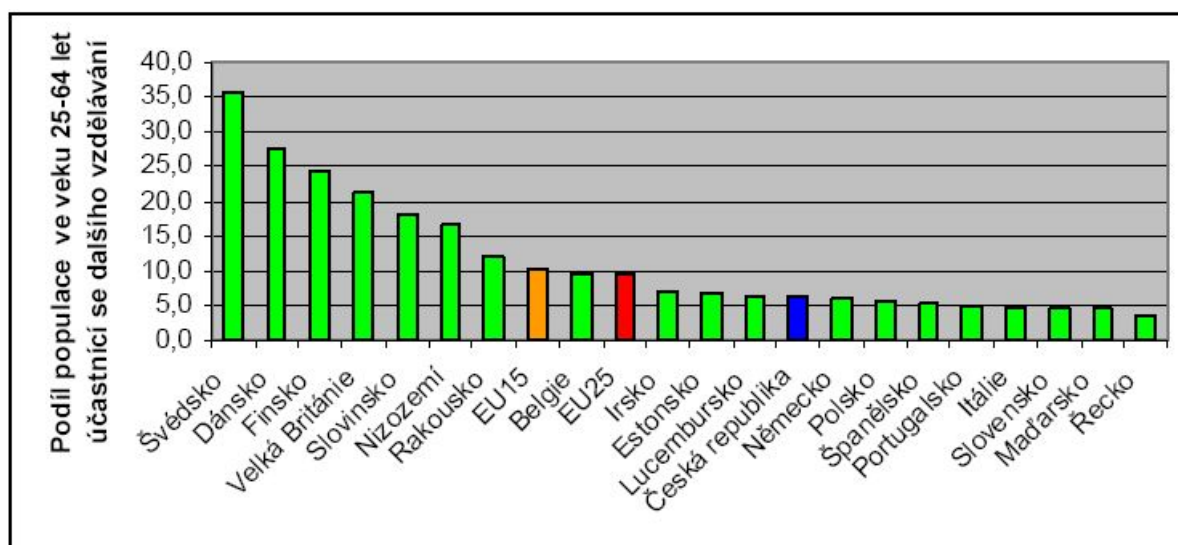
Trh dalšího vzdělávání je velice nepřehledný. Přestože další vzdělávání zajišťuje velký počet institucí, jeho nabídka není dostatečná a absolutně se neshoduje s potřebami země. V České republice nebyl zatím připraven celkový rámec dalšího vzdělávání, který by zpřístupnil další vzdělávání všem zájemcům, podporoval zvyšování účasti obyvatel na

²¹ Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf (application/pdf objekt) [online]. [2007], [cit. 2009-03-27]. PDF. Str. 80. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/BE394121-CA97-45EB-B407-2AA12A7E6995/0/Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf>.

²² Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf (application/pdf objekt) [online]. [2007], [cit. 2009-03-20]. PDF. Str. 25. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/BE394121-CA97-45EB-B407-2AA12A7E6995/0/Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf>.

dalším vzdělávání a současně by umožnil transparentní hodnocení výstupů takového vzdělávacího procesu. Právní rámec dalšího vzdělávání by měl především upravovat pravomoc a odpovědnost zainteresovaných stran (státu, zaměstnavatelů, samosprávy, atd.), pravidla financování dalšího vzdělávání a mechanismy zjišťování kvality, akreditace a certifikace dalšího vzdělávání. Je nezbytné, aby rámec dalšího vzdělávání obsahoval i zájmové a neformální vzdělávání. Neformální vzdělávání zahrnuje dobrovolné aktivity mimo rámec školského systému, které vedou k rozvíjení životních zkušeností a postojů. Organizátory neformálního vzdělávání mohou být sdružení dětí a mládeže nebo jiné nestátní neziskové organizace, jako například vzdělávací agentury, nadace nebo střediska volného času či jiná kulturní zařízení. Prvním krokem správným směrem bylo přijetí zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání v roce 2006. Pokud porovnáme současný stav vzdělávání dospělých s jeho stavem v ostatních zemích Evropské unie, zjistíme, že vzdělávání dospělých se u nás rozvíjí výrazně pomaleji a málokdy umožňuje dosažení formálního stupně vzdělání. Podle Lisabonské strategie by měly členské státy Evropské unie přijmout opatření, která by vedla k tomu, aby se dalšího vzdělávání do roku 2010 účastnilo nejméně 12,5 % obyvatel ve věku 25 – 64 let. Následující graf dokazuje, že v roce 2004 bylo toto kritérium splněno pouze šesti zeměmi Evropské unie. Česká republika se s podílem 6,3 % umístila daleko za průměrem původní patnáctky zemí EU a dokonce i za průměrem všech 25 členských států EU. V oblasti dalšího vzdělávání patří tedy Česká republika mezi horší členy Evropské unie. Hlavními důvody může být nedostatečná nabídka vzdělávání pro dospělé a také nedostatečná podpora dalšího vzdělávání z veřejných zdrojů. Další možné důvody můžeme hledat ve lhostejnosti obyvatel k celoživotnímu učení a nedostatečné motivaci zaměstnanců i zaměstnavatelů.

Graf 4: Podíl dospělé populace na dalším vzdělávání²³

Zdroj: EUROSTAT – New Cronos, structural indicators, 2005

V současné době se do systému dalšího vzdělávání zapojují převážně lidé s dosaženým středním a vyšším vzděláním. To je na jednu stranu pozitivní, ale na druhou stranu jsou lidé se středním a vyšším vzděláním vysoce kvalifikovaní a jejich zlepšováním dále prohlubují rozdíly ve vzdělanostní struktuře obyvatelstva.

Nejvíce se v České republice na dalším vzdělávání podílí skupina zaměstnanců. Jejich další vzdělávání je zajišťováno ze strany jejich zaměstnavatelů. V rámci skupiny zaměstnanců se na dalším vzdělávání nejméně podílí zaměstnanci malých a středních firem a nejvíce se na dalším vzdělávání podílí zaměstnanci zahraničních firem. Pokud jde o vzdělávání zaměstnanců, Česká republika má opět co dohánět, jelikož tento typ vzdělávání je lépe hodnocen i u některých nových členských států jako je například Slovensko, Slovinsko nebo Estonsko. Špatné výsledky hodnocení vzdělávání zaměstnanců vedou ke zvýšení fluktuace zaměstnanců a ohrožují

²³ Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf (application/pdf objekt) [online]. [2007] , [cit. 2009-03-22]. PDF. Str. 26. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/BE394121-CA97-45EB-B407-2AA12A7E6995/0/Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf>.

konkurenceschopnost firem, a to následně ohrožuje i celé národní hospodářství. „Jen asi čtvrtina českých podniků považuje vzdělávání za prioritní součást své personální politiky a rozvoj lidských zdrojů za součást svého strategického rozvoje.“²⁴ Výdaje na další vzdělávání v českých firmách nedosahují ani poloviny výdajů západoevropských firem.

Jak už bylo zmíněno, v populaci se zvyšuje podíl středních a starších generací, u kterých ale není vůbec vidět rozvoj jejich vzdělávání. Pokud tento lhostejný přístup zmíněných generací bude pokračovat, stanou se brzdou ekonomického růstu a životní úrovně.

2.5. Souhrn negativních vlivů ovlivňujících zaměstnatelnost pracovníků

Z hlediska zaměstnatelnosti patří mezi nejproblematictější skupinu nízce kvalifikovaní pracovníci a mladí lidé bez praxe, zvláště absolventi škol a mladiství po ukončení základní školy, kteří velmi těžko nacházejí uplatnění na trhu práce. Nejrizikovější skupinu tvoří mladiství bez vzdělání nebo s neúplným vzděláním. Příčinami nezaměstnanosti těchto skupin jsou především nedostatečná praktická zkušenost, nízká kvalifikace a nedostatečná znalost cizích jazyků. Negativní dopad na zaměstnanost má ovšem také nesoulad mezi kvalifikací absolventů a požadavky na kvalifikaci pracovních sil na trhu práce.²⁵

Další problematickou skupinou z hlediska zaměstnatelnosti je početná skupina starší generace, zahrnující osoby starší 50 let. Podíl této skupiny na celkové nezaměstnanosti činí okolo 26% a počítá se s tím, že

²⁴ Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf (application/pdf objekt) [online]. [2007] , [cit. 2009-03-21]. PDF. Str. 27. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/BE394121-CA97-45EB-B407-2AA12A7E6995/0/Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf>.

²⁵ Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf (application/pdf objekt) [online]. [2007] , [cit. 2009-03-21]. PDF. Str. 11. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/BE394121-CA97-45EB-B407-2AA12A7E6995/0/Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf>.

toto číslo bude ještě dále růst. Problémem je i to, že starší generace se vůbec nejméně podílí na dalším vzdělávání, které by pomohlo zlepšit její neodpovídající vzdělání a chybějící pracovní dovednosti potřebné k výkonu daného zaměstnání.

Mezi rizikové skupiny, které jsou těžko zaměstnatelné, patří také lidé se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří jsou vzděláváni ve speciálních školách. Do této skupiny patří jak lidé mentálně postižení, u kterých je pochopitelné, že potřebují zvláštní přístup od vzdělávacích pracovníků, tak lidé fyzicky postižení. Fyzicky postižení lidé, by ale potřebovali spíše upravit podmínky okolního prostředí, nikoliv speciální přístup od vzdělávacích pracovníků. Lidé se sociálním znevýhodněním se často potýkají s problémy ve vzdělávání, i přesto, že mají vyšší intelekt.

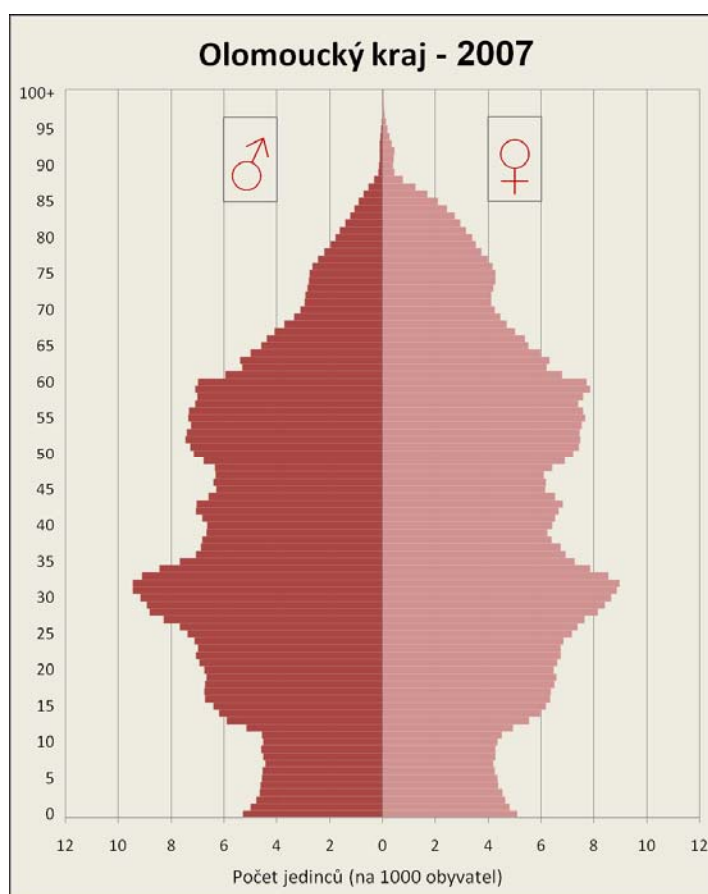
Osobami znevýhodněnými na trhu práce mohou být osoby se zdravotním postižením, mladiství bez odborné kvalifikace, starší generace. Těžko se zaměstnávají i lidé, kteří byli déle než pět měsíců mimo trh práce, to znamená například ženy po mateřské dovolené nebo osoby po výkonu trestu. V současné době se nezaměstnanost těchto jedinců řeší dotacemi zaměstnavatelům ze strany úřadů práce, které se obvykle vyplácí po dobu šesti měsíců. Tento způsob však není zrovna šťastným řešením zaměstnatelnosti na trhu práce.

3. Ekonomická a sociální situace v oblasti vzdělávání v Olomouckém kraji

Z ekonomického hlediska můžeme Olomoucký kraj považovat za průmyslový s rozvinutou oblastí služeb. Mezi hlavní odvětví zde patří strojírenský, elektrotechnický a potravinářský průmysl. *Ekonomika hanáckých okresů je více stabilní a rozmanitá, okres Jeseník a severní část okresu Šumperk však bohužel díky své poloze, dopravní dostupnosti i narušením sociálního a hospodářského života po druhé světové válce (vysídlení německého obyvatelstva) patří k ekonomicky slabším regionům.*²⁶ Olomoucký kraj patří mezi kraje s nejnižším hrubým domácím produktem (HDP) a také s nejnižšími mzdami. V roce 2007 se podílel na tvorbě hrubého domácího produktu (HDP) pouze 4,7 %, což činilo pouhých 75,2 % celorepublikového průměru. V roce 2008 činila průměrná měsíční mzda v podnicích s více než 20 zaměstnanci v Olomouckém kraji 20 011 Kč, což byla hned po Karlovarském kraji druhá nejnižší průměrná mzda v České republice. Tato nepříznivá situace v oblasti ekonomiky Olomouckého kraje ještě více posiluje důležitost potřeby zvyšování konkurenceschopnosti v tomto regionu. Významným trendem, který ovlivňuje trh práce v Olomouckém kraji je podobně jako ve zbytku České republiky také zvyšování podílu starších obyvatel.

²⁶ *Charakteristika kraje* [online]. c2009 [cit. 2009-04-02]. Dostupný z WWW: <http://www.olomouc.czso.cz/xm/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje>.

Graf 5: Věková struktura obyvatelstva v Olomouckém kraji (2007)²⁷

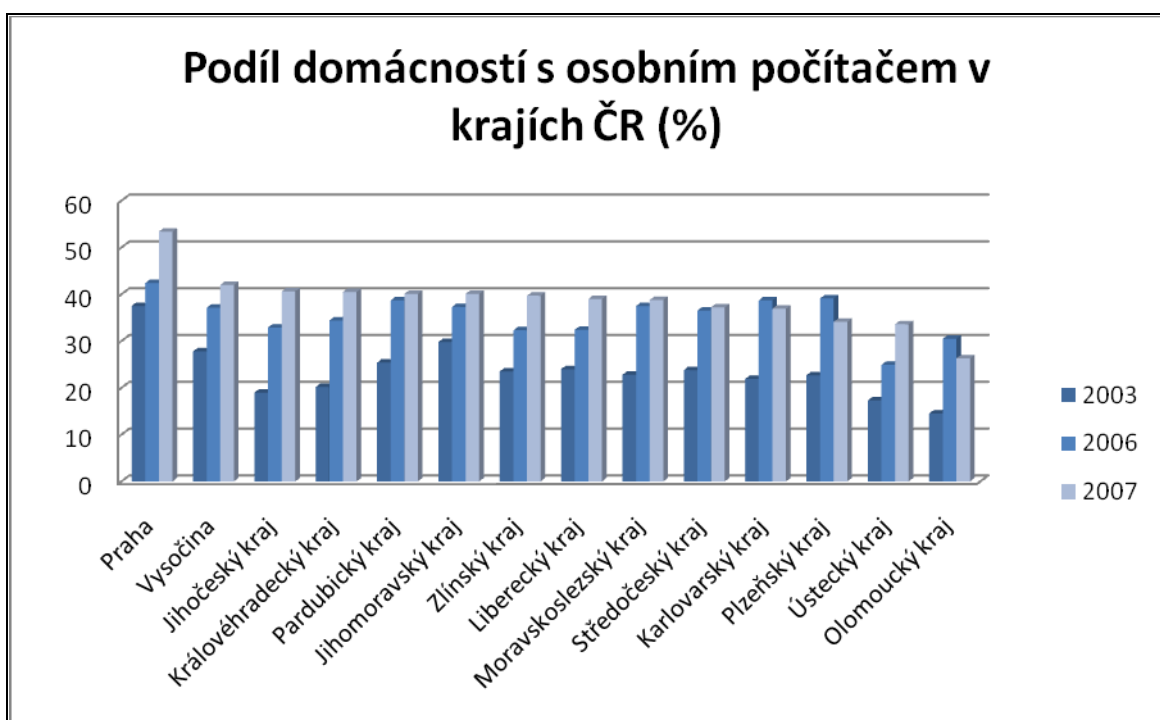

Z tohoto grafu můžeme vyčíst, že ve věkové struktuře občanů Olomouckého kraje převládají lidé okolo třiceti let. Vysoký počet obyvatel v této věkové kategorii zahrnuje silné ročníky narozené v 70. letech minulého století. Druhou nejvíce zastoupenou skupinou jsou lidé, kteří mají mezi 50 a 60 roky. V Olomouckém kraji je tedy početná skupina zahrnující starší generaci, která v případě nezaměstnanosti čelí větším problémům s hledáním práce. Především na tuto věkovou skupinu lidí by měly být zaměřeny projekty dalšího vzdělávání v oblastech informačních technologií a jazykových znalostí, aby došlo ke zvýšení jejich zaměstnatelnosti. Stejně tak by se mělo další vzdělávání v Olomouckém kraji zaměřit na lidi ve

²⁷ *Struktura obyvatelstva* [online]. [2008] [cit. 2009-03-29]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Struktura_obyvatelstva>.

věku 40 až 50 let, kteří budou muset nahradit stávající pracovní síly starších ročníků, které budou postupně odcházet do důchodu. Bude tedy nutné učinit střední generaci konkurenceschopnou a zaměstnatelnou, aby nedocházelo k velkému nedostatku kvalifikovaných pracovních sil. V Olomouckém kraji se můžeme setkat, stejně jako v celé České republice, s nedostatečnými znalostmi v oblasti cizích jazyků, soft-skills a počítačových technologií. V následujícím grafu je sestupně seřazen podíl domácností s osobním počítačem v letech 2003, 2006 a 2007 v jednotlivých krajích České republiky. Olomoucký kraj se umístil až na posledním místě tabulky se 14,5 % v roce 2003, 30,5 % v roce 2006 a v roce 2007 počet domácností v Olomouckém kraji vlastnících osobní počítač překvapivě klesl na 26,3 %. Z tohoto výsledku můžeme vyvodit, že znalost počítačových technologií bude v Olomouckém kraji pravděpodobně o něco nižší než ve zbytku České republiky.

Graf 6: Domácnosti České republiky s osobním počítačem²⁸

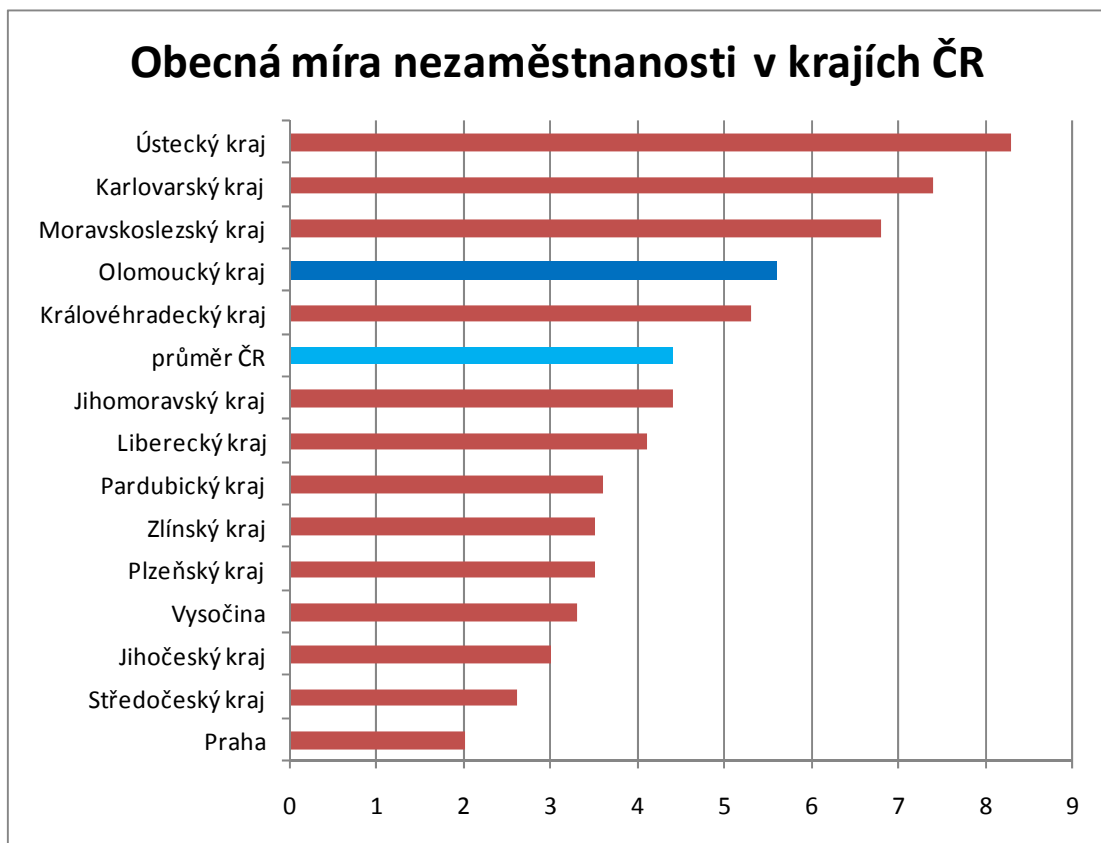
²⁸ *Informační společnost v číslech 2008* [online]. 2008 [cit. 2009-03-29]. Dostupný z WWW:

<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/informacni_spolecnost_v_cislech_2008_o>.

3.1. Nezaměstnanost v Olomouckém kraji

V únoru letošního roku stoupla v Olomouckém kraji míra nezaměstnanosti za jeden měsíc o 1 procento na 9,2 %, zatímco míra nezaměstnanosti ČR je v současné době 7,4 %, a v následujícím měsíci se očekává, že tento růst bude ještě pokračovat. Ve srovnání s ostatními kraji České republiky se Olomoucký kraj se svou mírou nezaměstnanosti umístil na čtvrtém nejhorším místě za Ústeckým, Moravskoslezským a Karlovarským krajem. Tato situace byla stejná i ve 4. čtvrtletí minulého roku, jak můžeme vidět z následujícího grafu, který srovnává míru nezaměstnanosti v jednotlivých krajích.

Graf 7: Míra nezaměstnanosti v jednotlivých krajích ČR (4. čtvrtletí 2008)

Zdroj: ČSÚ

Ve skupině mladých lidí ve věku 15 - 29 let, která je často postižena nezaměstnaností, bylo v Olomouckém kraji na konci roku 2008 nezaměstnaných 4 700 osob, z toho 3 100 mužů a 1 600 žen. Současná vzdělanostní struktura nezaměstnaných vedených na Úřadu práce v Olomouci je uvedena v následující tabulce.

Tabulka 3: Vzdělanostní struktura nezaměstnaných v Olomouckém kraji (k 28. 2. 2009)²⁹

Vybrané skupiny	VŠ	VOŠ	ÚSO	ÚSV	SOU s maturitou	SOU a SŠ bez maturity	ZŠ a nižší
Počet	532	82	1 641	376	529	4 654	2 432

Nezaměstnaných obyvatel Olomouckého kraje, kteří dosáhli pouze základního vzdělání nebo ho nedokončili je 2 432 a tvoří druhou nejpočetnější skupinu nezaměstnaných. Nejpočetnější skupinu nezaměstnaných podle dosaženého vzdělání tvoří lidé se středním vzděláním bez maturity. Nejnižší podíl na nezaměstnanosti v Olomouckém kraji tvoří lidé, kteří dosáhli vzdělání s maturitou, vyššího odborného vzdělání nebo vysokoškolského vzdělání. Mezi profese, o které byl ještě v únoru tohoto roku v Olomouckém kraji největší zájem ze strany zaměstnavatelů, patřily zejména dělnické profese, ať už se jednalo o kvalifikované stavební dělníky nebo nekvalifikované dělníky z jiných oborů. Dále byla také velká poptávka ze strany zaměstnavatelů po kvalifikovaných řidičích nákladních automobilů.

Jelikož kvůli ekonomické recesi došlo v poslední době k propouštění z několika podniků v Olomouckém kraji, poptávka po těchto profesích bude v současné době pravděpodobně nižší. K poklesu výroby a k propouštění došlo v oděvním i strojírenském průmyslu, naopak hnacím motorem ekonomiky jak v Olomouckém kraji, tak v celé České republice by

²⁹ Zpráva o situaci na regionálním trhu práce [online]. 2009 [cit. 2009-03-29]. Dostupný z WWW: <portal.mpsv.cz/sz/local/ol_info/statistiky/ol_statistika_okres.doc>.

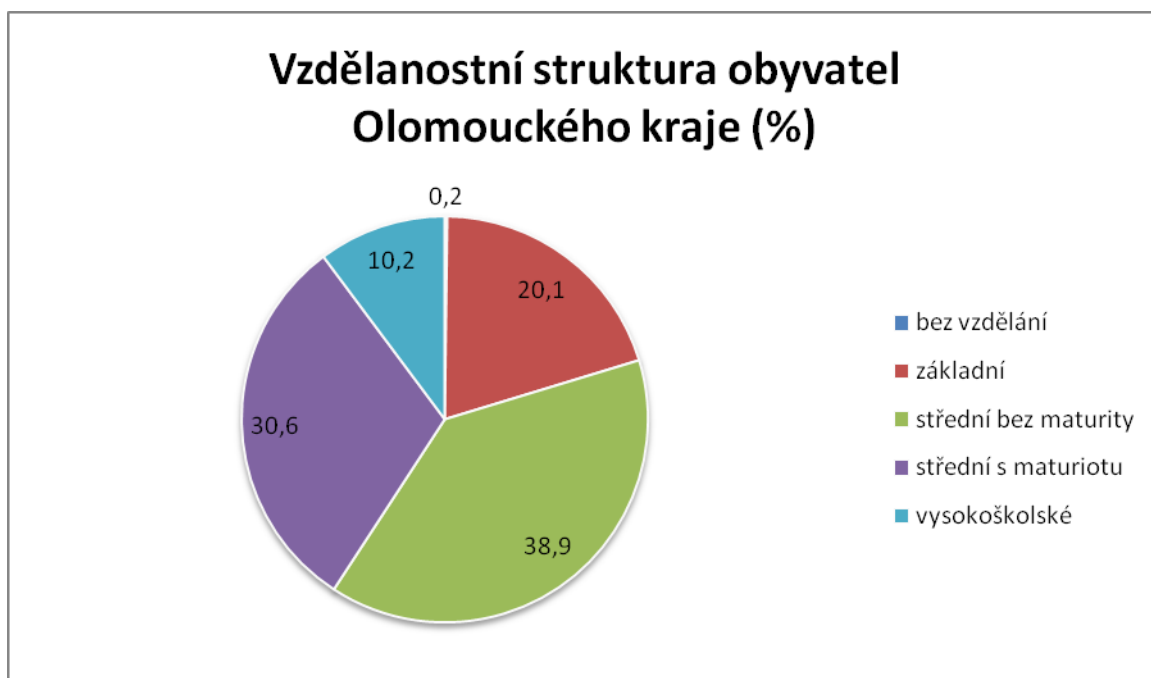
měl být stavební průmysl, kde by měla pomoci tvorba nových pracovních míst.³⁰

3.2. Vzdělanost obyvatel Olomouckého kraje

Vzdělanostní struktura obyvatel olomouckého kraje je podobná vzdělanostní struktuře obyvatel České republiky. Rozdíly ve vzdělání mezi muži a ženami jsou nejpatrnější u základního vzdělání a středního vzdělání s maturitou. Pouze základního vzdělání dosáhlo téměř o polovinu více žen než mužů, zatímco u maturitní zkoušky zaznamenalo úspěch asi o 5 % více žen než mužů. Následující graf, odrážející vzdělanostní strukturu obyvatel Olomouckého kraje ze 4. čtvrtletí roku 2007, znázorňuje složení obyvatel Olomouckého kraje podle dosaženého vzdělání.

³⁰ *Jak ven z krize? radí odborníci v MF Dnes* [online]. 2009 [cit. 2009-04-02]. Dostupný z WWW: <http://www.komora.cz/hk-cr-top-02-sede/hospodarska-komora-cr/press/napsali-o-nas-2/zpravy/art_29060/jak-ven-z-krize-radi-odbornici-v-mf-dnes.aspx>.

Graf 8: *Vzdělanostní struktura obyvatel Olomouckého kraje (4. čtvrtletí 2007)*³¹

Další vzdělávání v Olomouckém kraji je realizováno formou kurzů v základních školách, které se specializují na doplnění základního vzdělání a formou rekvalifikačních kurzů na středních školách realizovanými ve spolupráci s úřadem práce. Rekvalifikační kurzy se v Olomouckém kraji zaměřují zejména na osvojení manuálních profesí. Ve školním roce 2007/2008 proběhlo v Olomouckém kraji 21 rekvalifikačních kurzů s 292 účastníky. Z toho nejvíce rekvalifikačních kurzů, celkem třináct, proběhlo překvapivě v Jeseníku, zatímco v Olomouci, jakožto hlavním městě regionu, bylo realizováno rekvalifikačních kurzů pouze pět.³²

³¹ *Vzdělanostní struktura populace ČR* [online]. [2007] [cit. 2009-03-30]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/F7003E6FB2/\\$File/310107q402.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/F7003E6FB2/$File/310107q402.pdf)>.

³² *VÝROČNÍ ZPRÁVA O STAVU A ROZVOJI VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVY V KRAJI* [online]. 2009 [cit. 2009-03-27]. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/D12B5447-A1D8-4A84-A22F-5E90F6AA124A/0/Vyrocní_zpráva_o_stavu_a_rozvoji_vzdelavaci_soustavy_v_Olomouckem_kraji_za_skolni_rok_20072008_.pdf>.

3.2.1. Cíle Olomouckého kraje v oblasti dalšího vzdělávání

Olomoucký kraj zprostředkovává finanční podporu z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost ve formě globálních grantů. V Olomouckém kraji nebyla zatím bohužel vyhlášena výzva k předkládání grantových projektů v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost týkajících se dalšího vzdělávání. Důvodem je jednání Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy s Evropskou komisí o možnosti veřejné podpory v oblasti dalšího vzdělávání nebo o udělení výjimky, aby se v této oblasti veřejná podpora vůbec nevyskytovala. Výzvy v oblasti dalšího vzdělávání by měly být vyhlášeny v tomto roce.

V souvislosti s dalším vzděláváním bych ráda zmínila vypracování prvního Dlouhodobého záměru rozvoje vzdělávání a výchovně vzdělávací soustavy Olomouckého kraje, který byl zpracován v roce 2002 a byl schválen v následujícím roce. V oblasti dalšího vzdělávání vytyčil Dlouhodobý záměr několik cílů, z nichž jsem vybrala ty nejpodstatnější.

Prvním cílem byla podpora dobudování infrastruktury pro rozvoj dalšího vzdělávání a využití kapacit stávajících vzdělávacích zařízení, které se potýkají s nedostatkem studentů. V rámci prvního cíle bylo předloženo Radě Olomouckého kraje několik projektů podporujících další vzdělávání se záměrem vybudování kapacit celoživotního vzdělávání ve školách zřizovaných Olomouckým krajem. Většina těchto projektů je zaměřena na rozvoj celoživotního vzdělávání v oblasti strojírenství, ve kterém chybí kvalifikovaní pracovníci. Druhým cílem byl rozvoj dalšího vzdělávání prostřednictvím vzdělávacích programů zohledňujících potřeby na trhu práce. Rozvoj možností dalšího vzdělávání byl Olomouckým krajem podporován v rámci Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a ve školním roce 2007/2008 byly zahájeny přípravy na implementaci globálního grantu v rámci Operačního programu vzdělávání pro konkurenceschopnost, který bude plynule navazovat na grantové schéma v rámci Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost. Třetím cílem byla podpora rekvalifikačních kurzů zohledňujících poptávku na trhu práce. Čtvrtým cílem byl rozvoj nových metod výuky, jako je například e-

learning, využitelných zejména u distančního vzdělávání. Pátým cílem byla podpora spolupráce mezi vzdělávacími institucemi a podnikatelským sektorem. A šestým cílem bylo vybudování informačního systému pro zaměstnance i zaměstnavatele, který by vedl k celkové systematizaci dalšího vzdělávání. Olomoucký kraj se v rámci tohoto cíle podílel na budování databáze poskytovatelů dalšího vzdělávání v Olomouckém kraji. Bylo také vybudováno Regionální centrum pro podporu dalšího vzdělávání, které se zabývá komplexním poradenstvím v této oblasti. Sedmým cílem byla podpora nabídky vzdělávání v oblasti jazykových dovedností a informačně-technologických dovedností. V rámci tohoto cíle byly předloženy zejména projekty na podporu dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Posledním cílem byla analýza potřeb v Olomouckém kraji, aby mohla být navrhnutá prioritní oblast v dalším vzdělávání.³³

³³ *VÝROČNÍ ZPRÁVA O STAVU A ROZVOJI VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVY V KRAJI* [online]. 2009 [cit. 2009-03-27]. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/D12B5447-A1D8-4A84-A22F-5E90F6AA124A/0/Vyrocnizprava_o_stavu_a_rozvoji_vzdelavaci_soustavy_v_Olomouckem_kraji_za_skolni_rok_20072008_.pdf>.

4. Zhodnocení a návrh možného řešení nedostatků ve vzdělávání dospělých

V předešlých kapitolách jsem analyzovala sociální a ekonomickou situaci v oblasti vzdělávání v České republice a v Olomouckém kraji. Potřeba konkurenceschopnosti je dána především rozvojem globální ekonomiky a znalostní společnosti. Další vzdělávání, které by mělo přispívat k rozvoji konkurenceschopnosti a zaměstnatelnosti je v České republice realizováno pomaleji než v ostatních státech, z důvodu chybějící legislativy upravující celoživotní vzdělávání a celkové nepřehlednosti stávajícího systému. Z tohoto důvodu by prioritním krokem k řešení nedostatků v systému vzdělávání dospělých mělo být přijetí právního rámce, který by upravoval strategie a mechanismy dalšího vzdělávání. Další velmi důležitou oblastí, které by se měla v České republice věnovat pozornost, je rozvíjení schopností samotných vzdělavatelů dospělých, jelikož dospělí lidé mají jiné vzdělávací potřeby než děti a mladiství. Také je důležité rozvíjet inovativní metody výuky, které by odpovídaly potřebám účastníků kurzů.

V České republice můžeme sledovat viditelné rozdíly ve znalostech a dovednostech mladších, středních i starších generací. Tyto rozdíly jsou způsobeny dobou, ve které jednotlivé generace vyrůstaly a ve které se vzdělávaly. Jak už bylo řečeno, propastné rozdíly nalezneme hlavně ve schopnostech domluvit se cizím jazykem a v ovládnutí počítačových technologií. Ti lidé, kteří tyto dovednosti nemají osvojené, se potýkají s problémem konkurenceschopnosti na trhu práce a výběr kvalitní pracovní síly se stává stále obtížnější. Nejjednodušším řešením je navštěvování jazykových kurzů pro dospělé, kterých je v dnešní době docela široká nabídka.

Mladší generace, s výjimkou mladistvých, kteří dosáhli pouze základního vzdělání, mají víceméně osvojené znalosti cizích jazyků a

schopnosti práce s počítačem. Z tohoto důvodu se domnívám, že mladší generace je dostatečně konkurenceschopná, avšak nikdy není na škodu zvyšovat si vzdělání během aktivního kariérního života k vlastnímu prospěchu a prospěchu celé společnosti. Zvyšování konkurenceschopnosti, jako výstupu celoživotního vzdělávání, by se mělo tedy zaměřovat především na střední a starší generace v populaci České republiky a na mladistvé s nízkým dosaženým vzděláním.

Dle mého názoru je nejméně konkurenceschopnou skupinou, u které je bezpodmínečně nutné zvýšit její zaměstnatelnost, skupina mladistvých s ukončeným nebo dokonce neukončeným základním vzděláním. Do této skupiny často spadají také národnostní menšiny, u kterých je velice častý nízký stupeň vzdělání. Pokud se stane, že někteří lidé nedosáhnou ani ukončeného základního vzdělání, je nutné je nějakým způsobem zatraktivnit pro trh práce. V první řadě je tedy nutné, aby si dodělali základní vzdělání. Kurzy, které nabízí dodělání základního vzdělání, bývají organizovány přímo základními školami. Pro ty, co mají ukončené základní vzdělání, by bylo vhodné, aby si našli další formu vzdělávání dospělých, která by vyhovovala jejich potřebám. Z mého pohledu považuji za nejpřínosnější pro tuto skupinu lidí absolvování kvalifikačních či rekvalifikačních kurzů, které bývají často pořádány samotnými úřady práce. S řešením nedostatečné praxe by mohla pomoci vzájemná provázanost mezi úřady práce, některými podniky a vzdělávacími institucemi. Vybrané podniky by mohly poskytovat třeba půlroční až roční praxi mladým lidem, kteří neměli možnost ji získat jiným způsobem, výměnou za určité, pro podnik výhodné, podmínky. Vybraní mladí lidé by zároveň navštěvovali kurzy dalšího vzdělávání, které by jim přinesly teoretické znalosti v požadovaném oboru. Tímto způsobem by získali praxi i vyšší kvalifikaci a tím pádem by zvýšili svou zaměstnatelnost a konkurenceschopnost na trhu práce.

V České republice nedávno vznikla *Národní soustava kvalifikací*³⁴, která pomáhá lidem s neukončeným vzděláním, kteří mají zájem si své vzdělání doplnit. Navíc pomáhá lidem, kteří pracovali v oboru, který nevystudovali, ale získali širokou škálu různých znalostí a dovedností, které však nemohou prokázat žádným osvědčením nebo jiným dokumentem.

Nízká kvalifikace, ať už ve skupině mladistvých se základním vzděláním nebo i ve starších generacích, bývá často způsobena také nízkou informovaností občanů o možnostech dalšího vzdělávání. K tomuto účelu byla vytvořena databáze dalšího profesního vzdělávání v České republice *DAT CZ*³⁵, která pomáhá zájemcům o doplnění či rozšíření vzdělání při hledání možností dalšího vzdělávání. Tato databáze však nepodporuje pouze informovanost zájemců o další vzdělávání, ale také umožňuje institucím poskytujícím další vzdělávání bezplatnou propagaci svých vzdělávacích programů.

Pozornost by se také měla věnovat řešení situace nezaměstnanosti u lidí se speciálními potřebami, tedy u mentálně i fyzicky postižených lidí, ale také u lidí se sociálním znevýhodněním nebo u národnostních menšin. Jako východisko pro mentálně postižené obyvatele by mohlo sloužit neformální další vzdělávání, kde by se tito lidé zabývali volnočasovými aktivitami, jako je třeba vytváření keramiky, čímž by získali dovednosti vedoucí k zaměstnatelnosti například v uměleckých dílnách. U fyzicky postižených lidí bych také podpořila rozvoj jejich potenciálu pomocí dalšího vzdělávání. Zrovna u fyzicky postižených osob by byla nejideálnější metoda e-learningu, jelikož by tito lidé nemuseli zdolávat žádné bariéry a bylo by to pro ně po všech stránkách pohodlnější. Co se týče lidí se sociálním znevýhodněním a některých národnostních menšin, zde by se měla zvýšit informovanost o možnostech dalšího vzdělávání či

³⁴ *Národní soustava kvalifikací* [online]. [2005] [cit. 2009-04-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.nsk.nuov.cz/>>.

³⁵ *DAT CZ* [online]. c2002-2008 [cit. 2009-04-03]. Dostupný z WWW: <http://www.eu-dat.cz/dat/act/dat_about.act>.

rekvalifikace. Také by u těchto skupin měl být zaveden určitý motivační program, který by jim ukázal, že zvyšování kvalifikace a vzdělání se vyplatí.

Nejvhodnější způsob realizace dalšího vzdělávání vidím v metodě e-learningu a ve firemním vzdělávání. Těmto dvěma způsobům zvyšování kvalifikace se budu věnovat v následujících odstavcích.

E-learning

Informační technologie nás obklopují na každém kroku, tudíž se nám nabízí i jejich využití k rozvoji dalšího vzdělávání. Osobně považuji za velice efektivní využití e-learningových metod k realizaci některých forem celoživotního vzdělávání, jako jsou například školení či rekvalifikační kurzy zaměřující se na teoretické znalosti. Tato technika vzdělávání může přinést velkou úsporu času pro skupinu lidí, na kterou je zacílena. Příjemci e-learningového vzdělávání nemusí nikam docházet a můžou se vzdělávat z pohodlí svého domova. Tato skutečnost může být pro některé jedince silně motivační k začlenění se do systému dalšího vzdělávání. Metoda e-learningu ale logicky není vhodná v případě dalšího vzdělávání v oblasti samotných informačních technologií. Generace, které neumějí s počítači zacházet, mohou e-learningové prostředí těžko využívat. V první řadě se pro tyto skupiny musí realizovat kurzy celoživotního vzdělávání zaměřené na informační technologie a také na to, jak je využít ke svému prospěchu.

E-learningové kurzy zaměřující se na další vzdělávání by mohly být podporovány v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Mohly by být realizovány úřady práce, ve spolupráci s vzdělávacími institucemi a jinými subjekty orientujícími se na celoživotní vzdělávání, v jednotlivých krajích a jejich nabídka by se upravovala s ohledem na současnou poptávku na trhu práce.

Firemní vzdělávání

Firemní vzdělávání má pro jeho účastníky několik výhod. Za prvé, zaměstnanci dané firmy si osvojí přesně ty znalosti a dovednosti, které potřebují k výkonu své práce. Za druhé, nemusí nikam docházet, jelikož tento typ dalšího vzdělávání bývá většinou realizován přímo v podniku, který kurzy pořádá.

V oblasti zlepšování jazykové vybavenosti považují za nejlepší řešení organizaci firemních jazykových kurzů. Tyto kurzy mohou být organizované externími jazykovými lektory, kteří pravidelně docházejí do firmy nebo již zmíněným způsobem e-learningu, který může být také součástí firemního vzdělávání. Stejně tak počítačové dovednosti mohou být získávány v rámci podnikového vzdělávání.

Forma firemního vzdělávání je však nejlepším způsobem k rozvoji tzv. soft-skills, které ve vybavenosti českých zaměstnanců většinou chybí. V rámci firemního vzdělávání si mohou zaměstnanci osvojit například dovednost kvalitní komunikace, prezentačních dovedností, zvládání stresových situací nebo asertivního jednání. Tyto kurzy využívají přítomnosti několika lidí, kdy si pomocí různých cvičení osvojují výše zmíněné dovednosti. Druhotným výsledkem těchto kurzů je stmelování pracovního týmu.

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo provést analýzu stavu vzdělávacího systému České republiky a Olomouckého kraje. Jako další cíle jsem si stanovila zhodnocení nedostatků systému vzdělávání České republiky a návrh možného řešení stávajícího stavu v oblasti dalšího vzdělávání v České republice.

Při analýze současného stavu vzdělávacího systému České republiky jsem se snažila v mnoha případech srovnat situaci s ostatními zeměmi Evropské unie. Při analýze situace ve vzdělávání v Olomouckém kraji jsem se snažila srovnávat s ostatními kraji nebo průměrem České republiky. Usilovala jsem o získání co nejaktuálnějších dat, avšak některé údaje jsou bohužel starší, jelikož průzkum některých oblastí, kterým jsem se věnovala, nebyl do této chvíle zpracován. Údaje týkající se zaměstnanosti byly sice z tohoto roku, ale z důvodu probíhající ekonomické recese se požadavky na trhu práce velice rychle mění, proto jsou uvedena data, která v této chvíli již nemusí platit.

Další cíle, kterými bylo zhodnocení nedostatků vzdělávací soustavy České republiky a navrhnutí možného řešení současného stavu v oblasti dalšího vzdělávání, jsem naplňovala průběžně v textu a podrobněji jsem se těmito vedlejšími cíli zabývala v poslední kapitole. Z výše uvedených faktů vyplývá, že cíle této bakalářské práce byly naplněny.

Zhotovování této bakalářské práce mi rozšířilo rozhled o fungování dalšího vzdělávání a situaci na trhu práce, který je silně ovlivňován úrovní dosaženého vzdělání žadatelů o práci. Dále jsem jako potenciální budoucí účastník dalšího vzdělávání získala přehled o možnostech, jak si zvýšit v průběhu pracovního života kvalifikaci a zjistila jsem, že je velice důležité pružně reagovat na rychle se měnící potřeby na trhu práce.

Resumé

This thesis deals with further education within the Operational Programme Education for Competitiveness. This programme is a multi-year thematic programme under the jurisdiction of the Ministry of Education, Youth and Sports of the Czech Republic. In the programming period 2007 – 2013, Czech Republic can gain financial assistance from the European Social Fund and the European Regional Development Fund within this programme.

The European Social Fund is one of four structural funds of the European Union that helps to get over the variances in living standards between people and regions of the European Union. The European Regional Development Fund is focused on assistance within the investments. Funds of the European Union function as the instrument for implementation of its economic and social cohesion policy.

For the years 2007 – 2013, there is earmarked about 7 % of total number of resources of structural funds dedicated to the Czech Republic, i.e. 1,83 billion €. This operational programme is financed by resources of the European Union that comprise 85 % of the total amount, and the remaining 15 % is financed by national resources from the state budget of the Czech Republic.

The principal objective of this thesis is the analysis of the current situation in the field of education in the Czech Republic and the Olomouc Region. The subsequent objectives are the evaluation of weaknesses in educational system in the Czech Republic and finally, a suggestion of how to improve the situation in the field of further education.

In the first chapter, the reader can find out more detailed information about the Operational Programme Education for

Competitiveness, especially about the further education. The Operational Programme is divided into 5 priority axes. The further education is included in the priority axis number 3. The third priority axis deals with increasing of employability by supporting of further education. The further education concentrates on development of basic skills like language skills and computer skills or knowledge from environmental area. Because of ageing population, the further education will gain more and more importance in the future. From the point of view of the arrangement of the Operational Programme Education for Competitiveness, the third priority axis comprises two areas of support. The first area of support is individual further education and the second area of support is support for the offer of further education. The receivers of support from this operational programme can be e.g. regions, towns and villages, employers, organisations active in education and career consulting, non-governmental institutions and so on.

The Operational Programme Education for Competitiveness distinguishes between two kinds of projects – individual and grant projects. Individual projects may be submitted within the calls announced by the Ministry of Education, Youth and Sports. National individual projects are implemented on the entire area of the Czech Republic while other individual projects have a regional or non-regional character. Grant projects may be submitted within global grants announced by the regions of the Czech Republic and are implemented on the territory of the relevant region.

The main goal of the further education within the Operational Programme Education for Competitiveness is to strengthen the adaptability and flexibility of human resources as the essential factor of the competitive economy and also the support of the further education on both the supply and demand sides.

The second and third chapter contribute to fulfil the principal objective of this thesis so that they analyze the current economic and social situation in the area of further education not only in the Czech Republic, but also in the Olomouc Region.

In the second chapter, the reader can learn that the main trend that influences the labour market in the Czech Republic is the ageing population. The current educational system is not able to be in accordance with flexible needs of employees yet. The current educational system is not also able to react to demands of the labour market. The main imperfections are in the area of foreign languages, informational technologies and soft-skills. Unemployment most frequently affects the group of young people without experiences and group of elderly people. The biggest group that participates in further education is the group of employees.

In the third chapter, the reader can find that the Olomouc Region is one of the regions with lower Gross Domestic Product and with the lowest salaries. The unemployment rate in the Olomouc Region is the fourth worst in the Czech Republic. The unpleasant economic situation of the Olomouc Region even more emphasizes the need for increase in competitiveness. Similarly as in the rest of the Czech Republic, the main trend that influences regional labour market is ageing population.

The last chapter includes evaluation and suggestion of possible solution of weaknesses in the further education. The need for competitiveness is primarily determined by the development of global economy and knowledge society. However, the further education in the Czech Republic executed more slowly than in other states.

The primary problem is the missing legislation that would adapt the life-long learning. So the first step should be the acceptance of legal framework that would adapt schemes and mechanisms of further education. The best solution for missing or poor language skills is the attendance of

language courses. Other good ways how to improve your qualification are e-learning and in-service training.

E-learning can save its participants a lot of time and can bring them also comfort. This method of further education could be used also for physically disabled people who would not have to overcome any barriers. The supply of e-learning courses could be created in co-operation between employment bureaus and educational institutions or other subjects oriented on life-long education.

In-service training has also some advantages. Firstly, the employees learn exactly the skills and knowledge that they need for their job. Secondly, the employees do not need to go elsewhere because this type of further education is mostly organized directly in the company. In my point of view, in-service training is the best way for development of soft-skills.

Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1	SWOT analýza	20
Tabulka č. 2	Nezaměstnanost dle dosaženého vzdělání	26
Tabulka č. 3	Vzdělanostní struktura nezaměstnaných v Olomouckém kraji	38
Graf č. 1	Využívání internetu v domácnostech v EU27	17
Graf č. 2	Procentuální zastoupení obyvatel vybraných členských států EU ovládajících cizí jazyky	19
Graf č. 3	Vzdělanostní struktura obyvatel České republiky	28
Graf č. 4	Podíl dospělé populace na dalším vzdělávání	31
Graf č. 5	Věková struktura obyvatelstva v Olomouckém kraji	35
Graf č. 6	Domácnosti České republiky s osobním počítačem	36
Graf č. 7	Míra nezaměstnanosti v jednotlivých krajích ČR	37
Graf č. 8	Vzdělanostní struktura obyvatel Olomouckého kraje	40

Anotace

Jméno a příjmení:	Lenka Říhová
Katedra:	Anglistiky a amerikanistiky na FF UP v Olomouci
Název práce:	Další vzdělávání v rámci operačního programu Evropského sociálního fondu Vzdělávání pro konkurenceschopnost
Vedoucí práce:	Ing. Jiří Klvač CSc.
Počet znaků:	61375
Počet příloh:	0
Počet titulů použité literatury a jiných zdrojů:	23

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zabývá dalším vzděláváním v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Cílem úvodní části této práce je seznámení čtenáře s Operačním programem Vzdělávání pro konkurenceschopnost, zejména s jeho součástí, kterou představuje další vzdělávání. Další dvě kapitoly jsou zaměřeny na analýzu současné ekonomické a sociální situace v oblasti vzdělávání v České republice a v Olomouckém kraji. V poslední části se nachází zhodnocení situace v oblasti dalšího vzdělávání a návrh možného řešení jeho nedostatků.

KLÍČOVÁ SLOVA: další vzdělávání, operační program, konkurenceschopnost, Evropský sociální fond, Evropský fond pro regionální rozvoj, strukturální fondy, zaměstnatelnost, prioritní osy, trh práce

ANNOTATION

This thesis deals with further education within the operational programme Education for Competitiveness. The object of the first part of the thesis is to inform the reader about the operational programme Education for Competitiveness, particularly about further education. The next two chapters are focused on the analysis of current economic and social situation in the area of education in the Czech Republic and in the Olomouc region. There is an evaluation of situation in the area of further education and suggestion of possible solution of its weaknesses in the final part of the thesis.

KEY WORDS: further education, operational programme, competitiveness, European Social Fund, European Regional Development Fund, structural funds, employability, priority axes, labour market

Seznam pramenů a použité literatury

- |1| CIMBÁLNÍKOVÁ, Lenka. Kvalita ve vzdělávání dospělých. In *Konkurenceschopnost jako produkt inovací v celoživotním vzdělávání*. [s.l.] : [s.n.], 2007. s. 34-38. ISBN 80-248-1570-1.
- |2| FIALA, Petr, PITROVÁ, Markéta. *Evropská unie*. 1. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743 s. ISBN 80-7325-015-2.
- |3| KÖNIG, Petr, LACINA, Lubor, PŘENOSIL, Jan. *Učebnice evropské integrace*. 1. vyd. Brno : Barrister&Principal, spol. s r. o., 2006. 414 s. ISBN 80-7364-022-8.

Internetové zdroje

- |4| DAT CZ [online]. c2002-2008 [cit. 2009-04-03]. Dostupný z WWW: <http://www.eu-dat.cz/dat/act/dat_about.act>.
- |5| *Charakteristika kraje* [online]. c2009. Dostupný z WWW: <http://www.olomouc.czso.cz/xm/redakce.nsf/i/charakteristika_kraje>.
- |6| *Informační společnost v číslech 2008* [online]. 2008. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/informacni_spolecnost_v_cislech_2008_o>.
- |7| Jak ven z krize? radí odborníci v MF Dnes [online]. 2009. Dostupný z WWW: <http://www.komora.cz/hk-cr-top-02-sede/hospodarska-komora-cr/press/napsali-o-nas-2/zpravy/art_29060/jak-ven-z-krize-radi-odbornici-v-mf-dnes.aspx>.
- |8| *Národní soustava kvalifikací* [online]. [2005] [cit. 2009-04-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.nsk.nuov.cz/>>.
- |9| *OLOMOUCKÝ KRAJ - Nejčastější otázky a odpovědi* [online]. [2007]. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/OlomouckyKraj/Evropsk%C3%A1+unie/Glob%C3%A1ln%C3%AD+granty+v+r%C3%A1mci+OPVK/Nej%C4%8Dast%C4%9Bj%C5%A1%C3%AD+ot%C3%A1zky+a+odpov%C4%9Bdi/OPVK+Nej%C4%8Dast%C4%9Bj%C5%A1%C3%AD+ot%C3%A1zky+a+odpov%C4%9Bdi_CZ.htm?lang=CZ>.
- |10| QCM. *Oficiální stránky o fondech evropské unie v ČR* [online]. 2003-2007. Dostupný z WWW: <<http://www.strukturalni-fondy.cz/opvpk>>.
- |11| QCM. *Základní informace o ESF* [online]. c2006. Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy/zakladni-informace-o-esf>>.

- |12| *Statistiky nezaměstnanosti* [online]. [2008]. Dostupný z WWW: <<http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/qrt>>.
- |13| *Struktura obyvatelstva* [online]. [2008]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Struktura_obyvatelstva>.
- |14| *Úřad práce v Olomouci* [online]. [2008]. Dostupný z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/local/ol_info>.

PDF a Word dokumenty z internetových zdrojů

- |15| *Analýza vývoje zaměstnanosti a nezaměstnanosti v 1. pololetí 2008* [online]. 2008. Dostupný z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2008p1/Analyz_a0806.pdf>.
- |16| *Europeans and their languages* [online]. 2006. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/doc629_en.pdf>.
- |17| *Internet usage in 2008* [online]. [2008]. Dostupný z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-08-046/EN/KS-QA-08-046-EN.PDF>.
- |18| *Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf* (application/pdf objekt) [online]. [2007]. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/BE394121-CA97-45EB-B407-2AA12A7E6995/0/Operacni_program_Vzdelavani_pro_konkurenceschopnost.pdf>.
- |19| *OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost období 2007-2013* [online]. c2006. Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/strukturalni-fondy/op-vpk-obdobi-2007-2013>>.
- |20| *Provadeci_dokument_OP_VK_verze_k_9122008_.pdf* (application/pdf objekt) [online]. [2008]. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/38588034-7967-4E2A-A468-1CBA74FE3AFD/0/Provadeci_dokument_OP_VK_verze_k_9122008_.pdf>.
- |21| *VÝROČNÍ ZPRÁVA O STAVU A ROZVOJI VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVY V KRAJI* [online]. 2009. Dostupný z WWW: <http://www.kr-olomoucky.cz/NR/rdonlyres/D12B5447-A1D8-4A84-A22F-5E90F6AA124A/0/Vyrocnizprava_o_stavu_a_rozvoji_vzdelavaci_soustavy_v_Olomouckem_kraji_za_skolni_rok_20072008_.pdf>.
- |22| *Vzdělanostní struktura populace ČR* [online]. [2007]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/F7003E6FB2/\\$File/310107q402.pdf](http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/t/F7003E6FB2/$File/310107q402.pdf)>.

- [23] Zpráva o situaci na regionálním trhu práce [online]. 2009. Dostupný z WWW:
<portal.mpsv.cz/sz/local/ol_info/statistiky/ol_statistika_okres.doc>.